

FEMINISTISK PORNOGRAFI?

En kvalitativ textanalys av *Närstrid: Vanessa*

Johanna Niklasson

Forum för genusvetenskap och jämställdhet
LINKÖPINGS UNIVERSITET

Genusvetenskap 3
C- uppsats, vårterminen 2007
Handledare: Ingbeth Larsson, Jenny Dahl

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till mina handledare IngBeth Larsson och Jenny Dahl för konstruktiv kritik, stöd och uppmuntran!

För givande diskussioner och tron på min kapacitet skänker jag ett varmt tack till Linnea Ohlanders, Erica Adolfsson och Maya Österberg.

Sist men inte minst vill jag tacka Agneta Niklasson för korrekturläsning, uppmuntran och stöd.

Johanna Niklasson

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att belysa feminismens mångfald i förhållande till pornografi och därmed undersöka om *feministisk* pornografi, är genomförbart att producera. Som bisyfte har jag även resonerat kring om detta fenomen är en positiv utveckling för feminismen. Genom en kvalitativ textanalys och utifrån en queer och radikalfeministisk teoribildning har novellsamlingen *Närstrid: Vanessa*, vilken utger sig för att innehålla *feministisk* pornografi, analyserats. Resultatet visar att antologin uppnår kriterierna för vad *feministisk* pornografi innebär, men dock ter sig de återkommande verbala som fysiska maktuttrycken paradoxala att använda i kampen för jämställdhet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	1
1.1. Syfte	2
1.2. Frågeställningar	2
1.3. Avgränsningar	2
2. Metod	3
2.1. Kvalitativ textanalys som metod	3
2.2. Material	4
2.3. Urval och genomförande	5
2.4. Bearbetning och dataanalys	5
3. Definitioner/centrala begrepp	6
3.1 Feminist	6
3.2 Pornografi	6
3.3 Mainstreampornografi	6
3.4 Feministisk pornografi	6
3.5 Queer	7
3.6 Heteronormativitet	8
4. Bakgrund: Feminism och pornografi	8
5. Forskningsläget:	10
6. Teori	11
6.1 Queerteori	11
6.1.1 Queerteorins inställning till pornografi	12
6.2 Radikalfeminism	15
6.2.1 Radikalfeminismens inställning till pornografi	15
7. Resultat och analys	21
7.1. Sexualitet	21
7.2. Kön	25
7.3. Struktur	28
7.4. Makt	33
7.5 Sammanfattning av resultat	38
8. Diskussion	39
9. Avslutande diskussion	43
9.1. Metoddiskussion	43
9.2. Slutdiskussion	43
10. Referenser	47

1. Inledning

Den 1 juni 2006 ägde världens första feministiska porrfilmsgala rum i Toronto, Kanada. Syftet var att hylla denna form av revolutionerande pornografi, producerad av kvinnor.¹

Debatter kring ”svanmärkt” pornografi pågår även i Norden, där exempelvis ett flertal porrproducenter i Danmark, med H Roland J som initiativtagare har bjudit in landets myndigheter och intresseorganisationer för att diskutera hur porrproduktionen skulle kunna ”svanmärkas”. H Roland J har med detta initiativ en önskan om att de myter som finns kring porrbranschen ska kunna avlivas. Hans förslag är att alla producenter och aktörer ska inneha en licens för att få producera pornografi, samt att det ska utses ett etiskt råd som säkerställer lagar och ser till att reglerna efterföljs.²

Här i Sverige har Miljöpartiets ungdomsförbund, Grön ungdom, i ett pressmeddelande skrivit att de ”efterlyser” någon form av rättvisemärkning av pornografi, i syfte att ”få bukt med den könsdiskriminerande porren som massprids idag”.³

År 2005 utgavs den svenska, feministiska pornovellsamlingen, *Närstrid: Vanessa*, av Anki Määttä, Therese Rosander och Laura Roselli. Detta är den första antologin i sitt slag, och syftet med den är enligt författarna att skapa pornografi som är upphetsande utan att vara förnedrande.⁴ Alla tre författarna har en feministisk bakgrund, och någon/några av dem har bland annat varit aktiva i tjejjourer. Efter att de diskuterat mycket kring feminism och sexualitet så ville de göra något konkret. För att utifrån en annan synvinkel få igång en debatt började de experimentera och resultatet blev denna novellsamling.⁵

Det svenska nätverket PostPorn,⁶ har nyligen bildats med ett syfte ”att skildra sex och skapa sexuellt upphetsande bilder på ett sätt som är kreativt, bejakande och inte befäster könsmaktsordningen”.⁷ Elinore Lindén Strand, har som hon själv uttrycker det lagt sin ”gatsten på is ett tag”, och har, efter att tidigare varit med och utfört våldsdåd mot porrbutiker,

---

¹ <http://www.goodforher.com/awards.html>, *God For Her* är företaget som sponsrade galan.

² ”’Kravmärkt’ pornografi- snart verklighet”, ur *Expressen*, 2006.08.31.

³ ”Nej till porrförbud, ja till rättvisemärkning”, *Grön Ungdom*, Pressmeddelande, 2006.08.15.

<http://www.gronungdom.se/article?m=view&ID=1364>.

⁴ www.sexmedvanessa.com

⁵ Uttalande av Anki Määttä eller Therese Rosander i en intervju från ”Front i P3”, våren 2005.

⁶ Läs mer om PostPorn på deras hemsida: <http://www.postporn.org/>

⁷ <http://www.postporn.org/ompostporn.htm>

blivit en av grundarna till PostPorn. Eftersom det ligger mycket makt i pornografin, vill hon själv använda denna makt för att göra bra pornografi, med drömmen om jämlikt sex som inte gestaltar kvinnor på ett nedvärderande vis.⁸

Av ovanstående refererade händelser verkar det som om det blivit en trend att producera någon form av ”god pornografi”. Detta fenomen väckte min nyfikenhet, och av den anledningen valde jag ämnet *feministisk* pornografi.

1.1. Syfte

Syftet med uppsatsen är att belysa feminismens mångfald i förhållande till pornografi och därmed undersöka ifall *feministisk* pornografi, är genomförbart att producera. Som ett bisyfte resoneras det kring om detta är en positiv utveckling för feminismen.

1.2. Frågeställningar

- Vad är egentligen *feministisk* pornografi?
- Hur kan man applicera queer och radikalfeministisk teoribildning på innehållet i novellerna i *Närstrid: Vanessa*, som utger sig för att vara feministiskt pornografiska?
  - Vilka sexualiteter/sexuella aktiviteter förekommer i novellerna i *Närstrid: Vanessa*?
  - Hur ser framställningen av kön ut i novellsamlingen?
  - Finns det i *Närstrid: Vanessa* några ifrågasättanden eller blottlägganden av samhällsstrukturer? I så fall vilka? Och hur visar de sig?
  - Finns det några uttryck för makt i novellsamlingen? Hur ser dessa i så fall ut?
- Går det att framställa *feministisk* pornografi i ett ojämnt samhälle?

1.3. Avgränsningar

Min uppsats är avgränsad till att använda två feministiska teorier – radikalfeminism och queerteori. Detta av den anledning att dessa teorier har uttalade och motsatta synsätt på pornografi. Som empiriskt material används den svenska novellsamlingen *Närstrid: Vanessa*, som är unik då det är den enda uttalade feministiska pornografin som publicerats i Sverige. Därmed behandlas inte annat material som gör någon form av ”god pornografi” – såsom rättvisemärkt-, kravmärkt-, alternativ-pornografi etc. Endast novellerna i *Närstrid: Vanessa* används, inte de tecknade serier som återfinns i samlingen.

---

⁸ Elinore Lindén Strand, ”Post- porr- Elinore Lindén Strand har lagt sin anti- pornografiska gatsten åt sidan för den Stora porrens skull”, ur *Bang: Under det chockrosa täcket*, feministisk kulturtidskrift, #3/2006.

2. Metod

Jag har genomfört en kvalitativ studie, där mitt redskap inom metoden varit att göra en textanalys av novellsamlingen *Närstrid: Vanessa*. Då mitt empiriska material är i skriven form är kvalitativ textanalys en mycket lämplig metod.

2.1. Kvalitativ textanalys som metod

Kvalitativ textanalys innebär som namnet antyder att man kvalitativt analyserar ett givet textmaterial. Det handlar om att ta fram det huvudsakliga innehållet i en text, genom att noggrant läsa delarna och helheten i texten, samt kontexten den ingår i. De olika delarna i texten är av varierande betydelse för forskaren, vilket möjliggör för henne/honom att plocka ut delar som uppfattas som centrala. Genom denna metod, då man genomför en intensiv närläsning av texten möjliggörs även att man kan finna sådant som inte explicit framkommer i texten. Det centrala tillvägagångssättet inom metoden är att texten läses aktivt och eftertänksamt flera gånger, samt att forskaren ställer frågor till texten, vilka texten eller forskaren själv ska försöka besvara.⁹ Det första steget i att genomföra en kvalitativ textanalys är att ställa ett antal preciserade frågor till texten. Detta är av yttersta vikt inom metoden, och dessa frågor är det grundläggande analysredskapet för undersökningen. Steg nummer två är att ta ställning till hur man ska förhålla sig till de möjliga svaren man via sina frågor får. De två alternativen är att man antingen har förhandsdefinierade kategorier (fastställda svar på frågorna som ställts), eller att man har ett öppet förhållningssätt, där svaren är beroende av det man hittar i materialet. I det sistnämnda är det innehållet i texterna som i högre grad styr undersökningen.¹⁰ Vad gäller materialet forskaren ska analysera, kan denna välja ett snävt eller ett brett urval. Då det krävs att läsningen av analysmaterialet är detaljerad kan inte materialet vara för omfattande, och således är det säkrare att göra ett snävt urval.¹¹

Då man sedan analyserar textmaterialet finns det vissa regler forskaren ska förhålla sig till. Det första är om forskaren analyserar textens manifesta eller latent budskap. Det andra är ifall textproducenten reflekterat över det som forskaren analyserar i texten. Den tredje övervägningen att ta ställning till gäller tolkningsperspektivet, alltså vad texten betyder för forskaren, vad texten betyder för dess producent, eller vad texten betyder för en grupp mottagare av mer eller mindre specificerad karaktär. Viktigt för tolkningen av texter är

---

⁹ Peter Esaiasson m fl., *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (Stockholm, 2004), s. 233-234.

¹⁰ *ibid.*, s. 238-240.

¹¹ *ibid.*, s. 244.

forskarens förförståelse. Forskarens egna tidigare erfarenheter är av relevans för hur materialet tolkas.¹² Förförståelse är grundläggande för att genomföra en tolkning, utan denna är det omöjligt att genomföra en sådan. Det är för forskaren av yttersta vikt att vara medveten om att hon/han aldrig möter en text utan förförståelse.¹³ Tolkningarna forskaren genomför ska presenteras genom citat, sammanfattande referat och argumenterande slutsatser.¹⁴

2.2. Material

Det empiriska datamaterialet utgörs av 10 stycken noveller hämtade från antologin *Närstrid: Vanessa*. Anledningen till detta val är som ovan nämnts att det är den enda som uttalat innehåller *feministisk* pornografi i Sverige. Novellsamlingen är skriven av Anki Määttä, Therese Rosander och Laura Roselli. Boken består av 26 stycken noveller, samt 5 tecknade serier av Bitte Andersson. I *Närstrid: Vanessa* finns ingen information om författarnas bakgrund. Utseende- och personförklaringar i form av faktorer såsom etnicitet, klass och ålder målas sällan upp, utan lyser snarare med sin frånvaro. Novellernas längd varierar från 3-11 sidor, och exempel på miljöer för de sexuella skildringarna är en bilverkstad, på Gotland, i en bil, i lägenheter, i häktet och på en militärförläggning. Novellernas huvudpersoner är alltid kvinnor, och i novellernas uppbyggnad finns det ofta någon form av inledande beskrivning. På hemsidan för *Närstrid: Vanessa* står det att:

Syftet med Vanessa är att skapa en sextidning som är upphetsande utan att vara förnedrande för vare sig oss som gör den eller för den som läser den. Vi vill göra en porrtidning vi själva skulle vilja läsa.¹⁵

Då författarna anser att den pornografi de tidigare kommit i kontakt innehållit för lite sådant de själva uppskattat är *Närstrid: Vanessa* för dem ett experiment för att försöka skildra ”kvinnors sexualitet som deras egen”. Genom novellsamlingen vill de visa kvinnor som åtrår och tar för sig. De vill skildra kvinnor som innehar en vilja till förändring, och inte som offer. Författarna skriver att de vill göra sin ”del för att befria sexualiteten från förtryck och Vanessa är ett försök att komma en liten bit på vägen”.¹⁶ Författarna uttrycker sig subjektivt, och utgår från sin egen synvinkel: Vad *de* anser är ”upphetsande utan att vara förnedrande”, en porrtidning *vi* ”själva skulle vilja läsa”. Hur författarna upplever och uppfattar detta kan skilja

---

¹² Esaiasson m fl., s. 245-246.

¹³ Göran Bergström, Kristina Boréus, *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text – och diskursanalys* (Lund, 2005), s. 25.

¹⁴ Esaiasson m fl., s. 248-249.

¹⁵ www.sexmedvanessa.com

¹⁶ *ibid.*

sig markant från hur läsaren uppfattar novellerna. Genom detta garderar sig författarna delvis mot kritik. Man kan också ställa sig kritisk mot att de skriver att de ska skildra ”kvinnors sexualitet som deras egen”. Är gruppen kvinnor så lika? Hur kollektiv är egentligen kvinnors sexualitet?

2.3. Urval och genomförande

Av de 26 novellerna, har ett urval gjorts, där 10 stycken noveller analyserats. Kriterierna för urvalet grundar sig på syftet att presentera en bredd i hur *feministisk* pornografi kan gestalta sig, varefter olika typer av noveller valts ut för analys. Detta kan bidra till en större helhetsbild av antologin. Anledningen till valet av noveller baseras även på att de teman, vilka presenteras nedan, i någon mån ska förekomma i novellerna, därmed är urvalet strategiskt. Ur respektive novell tas konkreta stycken upp där temat/flera teman återfinns vilka exemplifieras med citat eller sammanfattande referat.

De tio noveller som valts ut för analys är följande: ”Lenas Stickan”, ”Otrohet”, ”På Gotland”, ”Överenskommelse”, ”In och ut på Autobahn”, ”Cerise och Celie”, ”Rosa meckar med Daniella”, ”Kronobergshäktet”, ”Sexterror på militärförläggningen”, samt ”Baby och Kirschen”.

2.4. Bearbetning och dataanalys

Analysen är sorterad i teman. Då författarna själva skriver att novellerna ska ”skildra kvinnlig sexualitet som deras egen”, förefaller *kön* och *sexualitet* intressant och relevant att fokusera på i analysen. Feminism handlar bland annat om en vilja att förändra den samhällsliga struktur som ter sig gynna män¹⁷, varefter det tredje temat blir *struktur*. Den struktur som vissa feminister historiskt sett kritiserat handlar således om att män anses ha mer makt än kvinnor¹⁸, därför är det intressant och väsentlig att undersöka om *makt* återfinns i *Närstrid: Vanessa*, och hur dess uttryck i så fall ser ut. De teman som ligger till grund för analysen lyder: *sexualitet*, *kön*, *struktur* och *makt*.

I genomförandet av min studie kommer inga individer direkt till skada. Dock synliggörs författarna till *Närstrid: Vanessa*, men dessa är emellertid offentliga personer.

---

¹⁷ Lena Gemzöe, *Feminism* (Stockholm, 2006), s. 16.

¹⁸ *ibid.*

3. Definitioner/centrala begrepp

Nedan presenteras för min undersökning relevanta definitioner:

3.1 Feminist

Det finns en mängd olika feminismer,¹⁹ vilket medför att begreppet kan ha olika innebörd för olika användare och aktörer. Den definition av ordet feminist som används i denna studie lyder:

En feminist är en person som anser

1. att kvinnor är underordnade män och
2. att detta förhållande bör ändras.²⁰

3.2 Pornografi

Ordet pornografi härstammar från grekiskans *pornê* som betyder *sköka*, och *gráfein*, vilket betyder *skriva*.²¹ Pornografi återger sexuellt beteende i syfte att uppnå sexuell upphetsning hos konsumenten,²² vilken är definitionen i denna uppsats. Om detta syfte uppnås, och vad som verkar sexuellt upphetsande är givetvis individuellt.

3.3 Mainstreampornografi

Mainstreampornografi är vanligtvis vinstinriktad, heterosexuell hårdporr, riktad till en målgrupp bestående av yngre heterosexuella män.²³ Det är även detta som den traditionella pornografin åtskilliga gånger kritiserats för då den anses exkludera människor och sexualiteter.

3.4 Feministisk pornografi

Det finns ingen tydlig definition av vad feministisk pornografi innebär. Författarna till

Närstrid: Vanessa skriver i efterordet av novellsamlingen vad det innebär för *dem*:

För oss handlar feministisk porr om att sex kan se ut på många olika sätt, bara för att man är av ett visst kön eller ser ut på ett visst sätt innebär inte det att man i förväg kan säga hur ens

---

¹⁹ Liberalfeminism, black feminism, radikalfeminism, marxistisk feminism, sexradikal feminism osv.

²⁰ Lena Gemzöe, *Feminism* (Stockholm, 2006), s. 13

²¹ Claudia Lindén, "En avslöjande kultur", ur *Res Publica: Pornografi*, Mortensen (Red), nr. 43 (Eslöv, 1999), s. 25.

²² http://www.ne.se.ltag.bibl.liu.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=O283232&i_word=pornografi

²³ http://sv.wikipedia.org/wiki/Pornografi#Kritik_mot_mainstreampornografi, Wikipedia är en Internetbaserad encyklopedi, med ett innehåll som utvecklas av dess användare. Därmed bör läsaren ha i åtanke att definitionerna på denna sida kan innehålla värderingar beroende på vem källan till dem är.

sexuella beteende ser ut. Den handlar om att vidga det sexuella handlingsutrymmet, om att säga att om alla de inblandade är med på det som sker, mår bra av det och är medvetna om vad de gör, får de göra det utan att det är någon annans angelägenhet. Om att man får testa sig fram.²⁴

Det finns vissa bra poänger i detta citat, men dock speglar det inte den ojämlikhet som faktiskt finns mellan könen, utan definitionen ligger snarare på ett individplan än på ett strukturellt plan. Därmed tas denna definition av *feministisk* pornografi inte i beaktande, utan istället används i studien, kriterierna för filmerna på den feministiska porrfilmsgalan i Toronto. Två av följande kriterier var tvungna att uppfyllas för att en film skulle vinna:

- Att de skildrar genuin kvinnlig njutning, och att den kvinnliga njutningen får lika stor del av utrymmet som männens.
- Att kvinnor har en betydande roll i skapandet av filmerna, antingen som producent, regissör eller filmare.
- Att filmen ökar kvinnornas utrymme till att uttrycka sin sexualitet, i dess olika former.²⁵

Förutom ovannämnda definition används också en av författarna till *Närstrid: Vanessas*, följande definition att ”feministisk pornografi är pornografi som är skapat inte enbart för att upphetsa, utan även har ett syfte, och lite mer medvetet, och på ett eller annat sätt ska bidra till en mer jämställd värld”.²⁶

3.5 Queer

Queerbegreppet brukar av sina företrädare ses som en mer innefattande benämning än ”lesbian” eller ”gay”. Begreppet inkluderar alla de personer som ifrågasätter heterosexualitetens ständiga anspråk på att vara meningen och målet med livet, alltså alla de som placerar sig utanför den normativa heterosexualiteten. Queer är i detta avseende inte en ersättning för ”lesbisk”, ”bög”, ”bisexuell”, ”transsexuell” eller någon annan beteckning. Istället är begreppet en expansion av de identiteter som omfattas av sådana etiketter.²⁷ ”det är en vidare ram inom vilket människor med olika sexuella identiteter (t.o.m. en heterosexuell identitet) kan samlas och hitta gemensamma nämnare och politiska mål²⁸”, skriver Don Kulick.

---

²⁴ Anki Määttä m fl., *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005), s. 217.

²⁵ ”First, that they demonstrate genuine female pleasure and women getting their fair share of pleasure. Second, that women had a substantial hand in creating the film--either as producers, directors or cinematographers. Third, that the film expands the range of sexual expression for women.”
<http://www.goodforher.com/awards.html>, *God For Her* är företaget som sponsrade galan.

²⁶ Intervju med Anki Määttä och Therese Rosander från ”Front i P3”, våren 2005.

²⁷ Don Kulick, ”Queer Theory: Vad är det och vad är det bra för?”, *Lambda nordica* 1996:2. s. 9.

²⁸ *ibid.*

3.6 Heteronormativitet

Queerteorins mest centrala och brukbara teoretiska ansats är kritiken av heteronormativitet. Enkelt formulerat innebär begreppet antagandet att alla är heterosexuella, samt att det naturenliga sättet att leva är heterosexuellt. Heteronormativitet grundar sig på en hegemonisk heterosexuell norm, och synen på att endast två kön existerar.²⁹

4. Bakgrund: Feminism och pornografi

1970 uppkom den nya kvinnorörelsen i Sverige.³⁰ En viktig fråga inom rörelsen var kvinnans rätt till bestämmandet över sin egen kropp. Många av kvinnorörelsens förespråkare kämpade mot exploateringen och sexualiseringen av kvinnokroppen i det offentliga rummet, och just pornografin med dess, vad de ansåg, - kvinnofientliga skildring angreps hårt.³¹

Sexualdebatten hade varit livlig under 1960-talet, men fördes då framförallt av män, och frågan kring maktordningen mellan könen vad gällde sexualitet berördes inte alls. Under 60-talet förespråkade dessutom sexualliberalerna en friare syn på sexualitet och ansåg därmed bland annat att pornografin, vilken betraktades som könsneutral, skulle legaliseras. På 1970-talet var kvinnorna inom kvinnorörelsen de mest aktiva debattörerna i ämnet sexualitet, och fokus låg då på maktordningen.³² Rörelsen ifrågasatte synen på att pornografin skulle vara könsneutral, och menade att pornografin snarare skildrade ett kvinnoförtryck och ensidigt riktade sig till en manlig publik.³³ Dessutom behandlade kvinnorörelsen frågor som våldtäkt, mäns våld mot kvinnor, heterosexualitet, lesbiskhet, abort, preventivmedel mm.

Kvinnorörelsen kämpade framförallt för kvinnors rätt att inte längre ses som sexuella objekt, utan istället som subjekt.³⁴ Kampen mot pornografin av den anledningen att man ansåg pornografin exploatera kvinnokroppen och kvinnors sexualitet, drevs starkt av Grupp 8 och Lesbisk Front. Objektiveringen och exploateringen av kvinnokroppen genomsyrade hela samhället, och dess tydligaste uttryck återfanns i pornografin, menade vissa medlemmar inom Grupp 8. Lesbisk front och Grupp 8 utförde åtskilliga aktioner mot porrklubbar, bland annat genom att ta sig in på dessa och avbryta den pågående showen med banderoller, kampsånger och slagord. En av Grupp 8's banderoll vid en sådan aktion löd: VÄGRA FÖRNEDRINGEN

---

²⁹ Tiina Rosenberg, *Queerfeministisk agenda* (Stockholm, 2003), s. 100.

³⁰ Emma Isaksson, *Kvinnokamp: Synen på underordning och motstånd i den nya kvinnorörelsen*. (Stockholm, 2007), s. 44.

³¹ *ibid.*, s. 68.

³² *ibid.*, 77-78.

³³ *ibid.*, s. 86.

³⁴ *ibid.*, s. 79.

KROSSA KAPITALETS PORRINDUSTRI!!". Vid aktionerna utförda av Lesbisk Front lades fokus på att synliggöra pornografins framställning av lesbiska kvinnor, som till för männens njutning.³⁵

Det var inte bara kampen mot förtrycket av kvinnokroppen, och den kvinnliga sexualiteten den nya kvinnorörelsen ägnade sig åt. Att formulera en alternativ sexualitet till vad man ansåg en patriarkal syn på kvinnors sexualitet och kroppar, var även en del av kampen. Den nya kvinnorörelsen var kritiska mot den frigörande sexualiteten som sexualliberalerna förespråkade, vilken medlemmarna ansåg vara en sexualitet formad utefter manliga önskemål och villkor. Den sexuella frigörelsen, menade de, hade inte inneburit en frigörelse för kvinnorna, utan snarare tvärtom. Sexuell frigörelse för kvinnor innebar, enligt dem, en sexualitet utformad på kvinnors egna villkor.³⁶ Lesbisk front drev kampen för en sexualitet som inte behövde innefatta män, och därmed ifrågasatte de starkt den heterosexuella normen.³⁷

År 2006 utgavs Petra Östergrens bok *Porr, horor och feminister*, vilken lett till åtskilliga debatter, såväl inom genusmedvetna och feministiska forum, som i de svenska dagstidningarna.³⁸ Den klart dominerande delen av diskussionerna behandlar Östergrens andra del av boken – nämligen prostitutionen. Pornografin, som är ämnet för första delen av boken, har inte fått lika stor medial uppmärksamhet. Ett urval av artiklar, hämtade ur Dagens Nyheter, återges för att ge läsaren en bild av hur diskussionen ser ut idag. Östergren har intervjuat kvinnor som valt att prostituera sig, och hon menar att det är viktigt att göra dessa röster hörda. Hon anser att de prostituerade är stigmatiserade i samhället, och att de på grund av hur samhället ser ut inte har rätten att bestämma över sin egen kropp och sexualitet. Östergren menar att det är först då man lyssnar på sexsäljarna som man kan förstå prostitutionen och det motstånd den skapar. Sexsäljare har, under lång tid tystats ner i samhället, menar Östergren, och detta ser hon som ett bevis på att samhället fräntar de prostituerade makten att komma till tals. De har endast rätten att komma till tals, om de är inne på samhällets linje, och menar att prostitution gjort dem skada och är utav ondo.

---

³⁵ Isaksson, s. 87-88.

³⁶ *ibid.*, s. 93-94.

³⁷ *ibid.*, s. 96-97.

³⁸ Exempelvis i tidningen Metro ("Den lyckliga horan, finns hon?"), Östgöta Correspondentens nätupplaga ("När sexsäljare själva får tala"), Svenska Dagbladets nätupplaga ("Men låt fler kvinnor komma till tals") – och Expressens nätupplaga ("Fina flickors förakt", "Liv Landell: Lagen skyddar", "Hör horan").

Östergren anser själv att detta argument kan bekräftas av det ramaskri hennes bok har åstadkommit. Hon negligerar inte att det finns prostituerade som far illa, men det finns även de som inte gör det, och även dessa måste förstås, för att samhället ska ha möjlighet att finna lösningar på de problem som existerar inom prostitutionen. Det feministiska motståndet mot pornografi och prostitution är enhälligt i Sverige, menar Östergren, som även anser feministerna oförmögna att solidarisera sig med dessa utsatta kvinnor.³⁹ Frilansskribenten Kajsa Ekis Ekman anser att Östergren, liksom andra journalister i världen intervjuar prostituerade som uttrycker att prostitutionen är ett frivilligt yrkesval. Detta fenomen uppkommer, menar hon, i en tid då männens makt över kvinnokroppen starkt ifrågasätts, och då kvinnorörelsen fått igenom lagar mot männens rätt till kvinnokroppen. Ekis Ekman kritiserar Östergren i den meningen att Östergren hänvisar till att intervjupersonerna, ”själva”, vill prostituera sig. Ekis Ekman menar att Östergren inte har någon helhetsbild av fenomenet prostitution, och inte tar hänsyn till maktrelationer och strukturer i samhället. Ekis Ekman innehar ståndpunkten att prostitution handlar om tvång, inte om egen fri vilja. Hon kritiserar Östergren för att hon talar om prostitution som sex, och anser därmed att Östergren bortser från betydelsen av ekonomisk vinning.⁴⁰

Den feministiska rörelsens motstånd mot prostitution och pornografi har som synes varit enhällig i flera decennier, och Östergren har i och med boken *Porr, horor och feminister* fört in debatten kring dessa fenomen i nytt ljus.

5. Forskningsläget:

Feministisk pornografi har både producerats och diskuterats⁴¹, men trots detta har jag inte funnit något publicerat forskningsmaterial inom området. Det saknas också en tydlig definition av vad feministisk pornografi innebär. Däremot finns det mycket nationell och internationell forskning kring feminism och pornografi.

---

³⁹ Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se. 15/11 2006.

⁴⁰ Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se. 10/11 2006.

⁴¹ Se bl.a. Annica Lidströms artikel, ”Närstrid Vanessa ’propaganda som erotiserar mäns sexuella våld’”, och Anki Määttä m fl. ”Författarna till ’Närstrid Vanessa’ svarar på Annica Lidströms debattinlägg om feministisk pornografi”, ur ROKS ”Kvinnotryck”, nr 5 respektive 6, 2006.

6. Teori

6.1 Queerteori

Don Kulick är professor i antropologi vid Department of Anthropology, vid New York University, och föreståndare för ”Center for the Study of Gender and Sexuality”.⁴²

Queerteoretikern Kulick förespråkar på ett vis pornografin,⁴³ vilket är en åsikt som inte delas av alla queerteoretiker. Därför används hans förhållningssätt till queerteori i uppsatsen. Boken som främst används är den svenska antologin *Queersverige*, vilken Kulick är redaktör för.

Trots att Petra Östergren positioneras som sexradikalfeminist⁴⁴ är hennes argumentation kring pornografi så snarlik Kulicks, att hennes resonemang återfinns i detta avsnitt. Det material som används är Östergrens bok *Porr, horor och feminister*, som utkom i november 2006. Boken består av två delar. Den första delen behandlar pornografi. Här diskuterar Östergren med hjälp av sina fältstudier,⁴⁵ pornografi och argumenten mot pornografin i Sverige. I den andra delen av boken fokuserar hon på prostitution. Det hon vill veta är om argumenten mot pornografi och prostitution är korrekta.⁴⁶ Syftet med boken skriver Östergren är inte att försvara pornografi och prostitution som fenomen, utan hon vill att diskussionen kring dessa ska bli mer öppen och nyanserad. ”Förhoppningsvis kan det leda till en feministisk sexualpolitik där inte yttrandefriheten beskärs och människor far illa – vilket är vad som sker nu”.⁴⁷

Queerteori är ett antal olika perspektiv, inte en enda teori, och därmed blir konsekvensen att identitet, samhälle och kultur kan tolkas på ett antal olika sätt. Det som sammanbinder de olika perspektiven är att de ser den normativa heterosexualiteten som ett problem, vilken borde klargöras. Queeteorins olika perspektiv vägrar att erkänna heterosexualitetens fordran på att vara självfallen och naturlig.⁴⁸

---

⁴² Don Kulick ”Författarpresentation” ur *Queersverige*, (Stockholm, 2005), s. 18-19.

⁴³ Läs hans resonemang under rubriken ”Queeteorins inställning till pornografi”.

⁴⁴ Anders Mortensen (Red), *Res Publica: Pornografi* (Eslöv, 1999), s. 86.

⁴⁵ Östergren såg under ett par år ”hundratals porrfilmer”, ”många hundra porrtidningar” och ”tusentals pornografiska bilder”, både från Sverige och från andra länder. Hon tittade på pornografi i ”hertidningar”, pornografi med fetischistisk inriktning, samt pornografi producerad av och för särskilda grupper. Mestadels tittade hon på pornografi producerad i västländer under 1990- talet. Östergren har även intervjuat kvinnor med erfarenhet av prostitution. Ur Petra, Östergren *Porr, horor och feminister* (Stockholm, 2006), s. 14, 21.

⁴⁶ Petra Östergren *Porr, horor och feminister* (Stockholm, 2006), s. 14-15.

⁴⁷ *ibid.*, s. 15.

⁴⁸ Don Kulick, ”Queer Theory: Vad är det och vad är det bra för?”, *Lambda nordica* 1996:2. s. 9.

Queerteori har sin uppkomst i lesbian and gay studies/sexualitetsforskning och feministisk forskning. Inom sexualitetsforskningen problematiserar queerteorin föreställningarna om sexuell identitet, och inom feministisk forskning problematiserar teorin könsbegreppet.⁴⁹

Queerteoretiker studerar ”sexualitet” och ”kön” som kulturella och sociala konstruktioner, vilka frambringats under bestämda historiska förutsättningar, istället för att godta en rad antaganden om dem. Queerteori erkänner inte något inre kön, inte heller någon essens som vi många gånger benämner som maskulin eller feminin.⁵⁰

6.1.1 Queerteorins inställning till pornografi

Don Kulick hävdar att det finns en avgörande skillnad mellan queerteori och feminism. Hans åsikt är att ”den variant av feminism som är dominerande i Sverige”⁵¹ anser att pornografi, sadomasochism, sexsäljare och anonym sex är några av de mest skadliga uttrycken för, och beäftandet av heteropatriarkatet. Queerteoretiker, hävdar han, (men denna åsikt går isär bland queerforskare), anser istället att dessa fenomen hotar den heterosexuella hegemonin och möjliggör förändringar. Heteronormativiteten hotas genom att ovannämnda handlingar synliggör sådant som måste vara undanträngt för att heterosexualiteten ska framstå som självklar. Dessa handlingar visar även att det går att organisera sina sexuella liv och identiteter på andra sätt än de föreskrivna, menar Kulick.⁵²

Sadomasochism, anser Kulick, utmanar heteronormativiteten då denna inte gör en åtskillnad mellan njutning - smärta, dominans -underkastelse, vilket i den förväntade sexualiteten ska hållas isär. Sadomasochism utmanar även heteronormativiteten då den erotiserar kroppsdelar och objekt, såsom klädnypor och knytnävar. Detta är inte en form av ”god sexualitet”, utan definieras som icke- sexuella, av heteronormativa påbud, menar han. Flyktiga sexuella möten, som exempelvis finns inom bögekulturen är även de en utmaning, då dessa ifrågasätter heteronormativitetens förespråkande av monogam tvåsamhet.⁵³ Pornografin kan alltså enligt

---

⁴⁹ Margareta Lindholm, ”Vad har kön med sexualitet att göra”, ur Don Kulicks ”Queer Theory: Vad är det och vad är det bra för?”, *Lambda nordica* 1996:2. s. 38-39.

⁵⁰ Pia Lundahl, ”Vårt autentiska jag”, ur Don Kulicks ”Queer Theory: Vad är det och vad är det bra för?”, *Lambda nordica* 1996:2. s. 26-27.

⁵¹ Don Kulick, ”Inledning” ur *Queersverige*, (Stockholm, 2005), s. 18

⁵² *ibid.*

⁵³ *ibid.*, s. 18-19.

Kulick ha en positiv inverkan, i bemärkelsen att den utmanar de heteronormativa föreställningarna om sex som finns i vårt samhälle.

Kulick skriver i sin artikel ”400 000 perversa svenskar”, som publicerades 2005, att svenska myndigheter, massmedia och politiker säger att sex är bra, men för att sex ska anses vara bra, måste det vara ”god sex” som praktiseras. Vad som i det svenska samhället anses vara ”god sex” definierar Kulick som:

Det vill säga att det måste röra sig om socialt godkända, ömsesidigt tillfredställande sexuella relationer mellan två (bara två) vuxna eller unga vuxna som är mer eller mindre socialt jämlika. Det får inte handla om pengar eller om någon form av öppen dominans, inte ens som rollspel, och det får bara äga rum inom ramen för ett redan etablerat förhållande. Förhållandet behöver inte vara särskilt djupt och sex vid första träffen är acceptabelt, med förbehållet att träffen måste ha ägt rum och konversationen måste ha förekommit.⁵⁴

Sexuella praktiker såsom sadomasochism, gruppsex, ordlösa sexuella möten främst mellan homosexuella män i parker faller alltså utanför den ”goda sexualiteten”, och Kulick menar att det i samhället då väcks farhågor för sexuell exploatering och övergrepp.⁵⁵

Kulick diskuterar den gängse synen på att sex och kärlek är sammanflätat, vilket befäster en väldigt speciell syn på vad sexualitet är och hur den ska praktiseras. Han diskuterar även synen på analsex, vilken han menar, i samhället inte ses som en kärleksfull sexuell akt. Analsex diskuteras i samhället som en press som drabbar unga tjejer efter det att deras pojkvänner många gånger sett detta utövas i pornografiska sammanhang. Denna form av sexuell aktivitet, anser Kulick, ses som förnedrande sex i Sverige, som en sexuell praktik ingen kvinna skulle, som han uttrycker det ”underkasta sig” av fri vilja, och stämplas därmed som ”dålig sex”. Likaså, anser han, återfinns synen på gruppsex i samhället där det vore otänkbart att en kvinna av egen fri vilja skulle välja att ha sex med flera män samtidigt.⁵⁶

Petra Östergren menar att det feministiska motståndet mot pornografin handlar om att de sexuella praktiker som skildras i pornografin är ”dåligt”.⁵⁷ Porrmotståndet handlar om

---

⁵⁴ Don Kulick, ”400 000 perversa svenskar” ur *Queersverige*, s. 76.

⁵⁵ *ibid.*, s. 76-77.

⁵⁶ *ibid.*, s. 91-92.

⁵⁷ Petra Östergren, *Porr, horor och feminister*, (Stockholm, 2006), s. 38.

sexualmoral,⁵⁸ menar hon. Östergren hävdar att porrmotståndarna kritiserar följande typer av sexuella aktiviteter i pornografin, och att dessa former av sexuella handlingar stämplas som ”dåliga”:

- Kvinnans kön ska inte penetreras av ting såsom dildos eller händer, utan bara av mannens könsorgan.
- Penetrationen ska inte genomföras av för många personer eller vid för många tillfällen.
- Penetrationen ska innefatta penis- vagina, inte anal, - eller oral penetration.
- Fetischistisk sex, såsom exempelvis sadomasochism innehållande dominans och underkastelse, rollspel, bondage, läder, gummi, urin och avföring, stämplas även som ”dåliga” sexuella handlingar.⁵⁹

Östergren menar även att porrmotståndarnas argument speglar vilka individer som inte bör ha sex, vilka framförallt är:

- Kvinnor som är gravida, tjocka eller funktionshindrade.
- Äldre eller överviktiga män.

Östergren hävdar att porrmotståndarnas argument tyder på att pornografi som inte visar relativt snygga, unga människor med normalfungerade kroppar, fördöms.⁶⁰

Homosexualitet anses av porrmotståndarna okej under vissa premisser, menar Östergren. Dock anses lesbisk sex som är till för den manliga heterosexuella blicken, rollspel, och sex innefattande sexleksaker vara exempel på ”dålig” sexualitet. Gruppsex och tidelag fördöms så även, menar hon. Östergren hävdar att den enda varianten av sex som porrmotståndare inte kritiserar är det heterosexuella penis- vaginala samlaget mellan en man och en kvinna, i ungefär samma ålder, som har en stabil relation och inte har några fysiska brister. Syftet med sex, enligt porrmotståndarna, menar Östergren, blir ett uttryck för ömhet och kärlek, där båda parterna måste uppleva sexuell njutning. Östergren finner det paradoxalt att radikala och feministiska rörelser inte har en mer tillåtande sexualmoral.⁶¹

---

⁵⁸ Östergren, s. 82.

⁵⁹ *ibid.*, s. 91-92.

⁶⁰ *ibid.*

⁶¹ *ibid.*, s. 92-95.

6.2 Radikalfeminism

Radikalfeministerna Andrea Dworkin och Catharine A. MacKinnon, har ett stort engagemang i kampen mot pornografi. Därför används i detta avsnitt deras texter, tankar och resonemang som återfinns i antologin *Feminism and pornography*. Huvudargumenten ur ROKS konferensmaterial *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*, presenteras också. Detta konferensmaterial har många gemensamma nämnare med Dworkin och MacKinnon, vilka även har varsin artikel i detta material. Nedan följer inledningsvis en kortare presentation av radikalfeminism.

Radikalfeminismen anser att kvinnoförtrycket är det mest grundläggande och det mest utbredda förtrycket i samhället. Radikalfeminismen fokuserar på det förtryck som finns inom den privata sfären, i form av sexuellt förtryck inom och utom familjen, mäns kontroll över kvinnor i familjen, kvinnomisshandel och olika former av kvinnoförakt.⁶² Ojämställdhet mellan män och kvinnor i *familjesfären*, och fenomenet *sexuellt våld* är radikalfeminismens kärnfrågor, och dess företrädare menar att det som sker inom den privata sfären inte är mindre politiskt än det som sker i den offentliga sfären. Radikalfeminismen menar att maktordningen mellan könen återfinns inom de mest intima delarna i förhållandet mellan män och kvinnor. De anser att den kvinnliga sexualiteten är exploaterad i den ”privata” familjen, i prostitutionen och i pornografin.⁶³ Då radikalfeminismen menar att alla kvinnor är utsatta för ett och samma förtryck på grund av sitt kön, är alla kvinnors gemensamma fiende, patriarkatet.⁶⁴ Via patriarkatet hålls kvinnor nere genom våldshotelser och rent våld. Dess yttersta uttryck är kontrollen av kvinnor som sexuella individer, där det grövsta uttrycket är våldtäkt.⁶⁵ Den patriarkala maktutövningen förstärks av samhällets heterosexuella norm, och därmed är radikalfeminismen kritisk och ifrågasätter denna.⁶⁶

6.2.1 Radikalfeminismens inställning till pornografi

I stora drag, med hänvisning till boken *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*, menar författarna att det finns ett tydligt samband mellan det som sker i pornografin och det våld som kvinnor utsätts för i samhället. Männens våld och makt över kvinnor tar sig samma

---

⁶² Gemzöe, s. 45

⁶³ *ibid.*, s. 77-79.

⁶⁴ Ett samhällssystem som grundar sig på mäns dominans över kvinnor. Alla män tjänar enligt radikalfeminismen på detta system då det ger män makt över kvinnor. Ur Gemzöe, s. 46.

⁶⁵ Gemzöe, s. 47.

⁶⁶ vidare läsning se Adrienne Richs *Obligatorisk heterosexualitet och lesbisk existens* (1980), ur Gemzöe, s. 48-49.

uttryck i verkligheten som i pornografin. De menar att pornografin fungerar likt en ”idébank⁶⁷”, och kopplar samman pornografi med mäns våld mot kvinnor, såsom våldtäkt, kvinnomisshandel, sexuella trakasserier och prostitution. Pornografi är med dess intima filmningar av kvinnokroppen, riktad till en manlig heterosexuell blick, och de som står bakom porrproduktionen är män, hävdar de. Författarna hänvisar också till den enorma porrindustrin, vars huvudsyfte, de menar, är att tjäna pengar. De uttrycker även att de kvinnor som medverkar i pornografin inte är där av egen fri vilja, utan dessa kvinnor har på ett eller annat sätt blivit intvingade i denna industri, och de har haft en jobbig bakgrund. Vidare skriver författarna att pornografi handlar om att förnedra kvinnor, och den hämmar därmed jämställdheten.⁶⁸ Enligt Bettan Andersson och Gerda Christenson handlar pornografi om ”makt, våld och kontroll⁶⁹”, och de menar vidare att kvinnans sexualitet endast återfinns i pornografin på männens villkor.⁷⁰ Pornografin ser författarna till *Pornografi: Verklighet eller fantasi?* som en reflexion av samhället, med dess nedvärderande bild av kvinnorna, men även som en påverkansfaktor av kvinnosynen i samhället.⁷¹ Pornografi är sammantaget verklighet, enligt författarna.

Pornografin, anser författarna till ovan nämnda antologi, framställer kvinnor som objekt,⁷² som handelsvaror och ”icke-mänskliga varelser⁷³”, som ”hål” för mannen att tömma sig i, som föremål att bruka.⁷⁴ Just framställningen av kvinnan som objekt och mannen som subjekt är, enligt Eva Lundgren, vanligt i en *patriarkalisk* ideologi, och pornografin gör denna ideologi tydlig, och förstärker den, menar hon.⁷⁵ Ebon Kram menar att kvinnan i pornografin framställs som att hon tycker om att bli plågad och våldtagen.⁷⁶

Andersson och Christenson menar att lesbiska scener i pornografiskt material inte skildrar lesbiskhet, då det ofta används föremål såsom penisattrapper, eller att två kvinnor först har sexuellt umgänge, sedan kommer en man in i bilden och då övergår kvinnorna direkt till att

---

⁶⁷ Ebon Kram, ”Hälsningsanförande”, ur ROKS *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*, (Stockholm, 1991), s. 5.

⁶⁸ ROKS, *Pornografi – Verklighet eller fantasi?*, (Stockholm, 1991)

⁶⁹ Bettan Andersson, Gerda Christenson, ”Vad vet du om pornografin egentligen”, ur ROKS *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*, (Stockholm, 1991), s. 14.

⁷⁰ *ibid.*, s. 15.

⁷¹ ROKS, *Pornografi – Verklighet eller fantasi?*, (Stockholm, 1991)

⁷² *ibid.*

⁷³ Kram, s. 5

⁷⁴ Andersson, Christenson, s. 15.

⁷⁵ Eva Lundgren, ”Man behöver den idébank som pornografin är; Pornografins kännetecken i en misshandlares mun”, ur ROKS *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*, (Stockholm, 1991), s. 95.

⁷⁶ Kram, s. 5.

tillfredsställa honom istället. Denna framställning förmedlar bilden om den outhärliga mannen, menar de⁷⁷. Lesbiska scener i pornografin, återspeglar inte den kvinnliga sexualiteten, utan skildras för hans, tittarens, skull, hävdar Lundgren.⁷⁸

Det Östergren kritiserar radikalfeminismen och porrmodståndarna för återfinns i *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*. Bland annat tar Catharine A. MacKinnon i negativa ordalag upp sadomasochism som tecken på kvinnlig underordning och förtryck, som ett våldsuttryck, vilken utmynnar i snuff- filmer (kvinnor torteras och dödas).⁷⁹ Andersson och Christenson kopplar samman sexuellt tvång och våld med fist - fucking,⁸⁰ och Andrea Dworkin kritiserar förekomsten av oral- och analsex i porrfilmerna, där mannen har "fritt tillträde", inte bara till kvinnans vagina, utan även till hennes anus och hals, "som om våra halsar faktiskt är en könsdel som vi ska använda sexuellt".⁸¹ Annan typ av pornografi som tas upp som "dålig" är sådan där kvinnor penetreras av både föremål (såsom exempelvis pistoler) och djur, kvinnor som blir kissade eller bajsade på, och pornografi som skildrar gravida kvinnor.⁸²

Penetrationen av kvinnans underliv med hårda föremål såsom exempelvis gurkor, batonger, falukorvar och flaskhalsar, ser Andersson och Christenson som ett uttryck för mäns makt, och som ett sätt att skända kvinnokroppen på.⁸³ Dworkin förkastar även pornografi som "utnyttjar" handikappade, och kvinnor som har någon amputerad kroppsdel.⁸⁴

Andrea Dworkin menar att pornografins stomme är kvinnlig underordning, där kvinnan på ett brutalt sätt förtrycks. Det är just kvinnans låga status som symboliserar pornografin, och utgör dess problem,⁸⁵ anser hon. MacKinnon hävdar att problemet med pornografin även är vad den gör med kvinnor, och dess påverkan på kvinnors liv.⁸⁶ Pornografi är mäns makt över kvinnor, uttryckt i sexuell ojämställdhet.⁸⁷ Dess exploatering av kvinnan förtrycker kvinnor i det stora

---

⁷⁷ Andersson, Christenson, s. 15-16.

⁷⁸ Lundgren, s. 98.

⁷⁹ Catharine A. MacKinnon, "Pornografi och jämställdhet", ur ROKS *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*, (Stockholm, 1991a), s. 62-63.

⁸⁰ Andersson, Christenson, s. 21-22.

⁸¹ Andrea Dworkin, "Pornografi: Kriget mot kvinnorna", ur ROKS *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*, (Stockholm, 1991a), s. 46.

⁸² *ibid.*, s. 47

⁸³ Andersson, Christenson, s. 16.

⁸⁴ Dworkin, 1991a, s. 48-49.

⁸⁵ Andrea Dworkin, "Against the Male Flood: Censorship, Pornography, and Equality", ur Drucilla Cornells *Feminism and Pornography*, (New York, 2000a), s. 25-27.

⁸⁶ Catharine A. MacKinnon, "Only words", ur Drucilla Cornells *Feminism and Pornography*, (New York, 2000a), s. 108.

⁸⁷ *ibid.*, s. 114.

hela, då denna skapar ojämställdhet. Kvinnan framställs i pornografin som ”icke- mänskig”, som ett ting, som utsätts för diverse hemskheter såsom allt från att få munnen penetrerad och ting uppkörda i vaginan, till tortyr och mord. Kvinnan våldtas vaginalt, oralt och analt av en eller flera gärningsmän. Kvinnan framställs som om hon vill bli våldtagen, slagen, och förödmjukad. Pornografin genomsyrar kvinnors politiska villkor i verkligheten, genom att vara kärnan för kvinnors underordning. Om det inte varit kvinnor som blev utsatta för dessa hemskheter, om det var några som setts som mänskliga, hade det bedömts som ett illdåd, menar Dworkin.⁸⁸

I Dworkins och MacKinnons definition av pornografi som grafiska skildringar av det sexuellt explicita, ingår den kvinnliga underordningen.⁸⁹ Lagförslaget de båda kvinnorna framlagt är baserat på att pornografi borde ses som en kränkning av mänskliga rättigheter, och att pornografi är könsdiskriminering.⁹⁰ Ojämställdheten sexualiseras genom pornografin, och därför är pornografin en central praktik i underordningen av kvinnan. Underordningen tar sig uttryck i objektifiering, hierarkisering, underkastelse och våld. I pornografin återfinns alla dessa uttryck för underordning, och de drabbar kvinnorna. Pornografi är en institution av manlig dominans, vilken sexualiserar våld, underkastelse, objektifiering och hierarkisering.⁹¹

Dworkin menar att pornografin i sig är avskyvärd, och att uttrycka det på ett annat sätt vore en lögn.⁹² Våldtäkt och övervåld är delar i processen att döda, och detta är den främsta sexuella akten för män både i verkligheten och/eller i fantasin, menar hon. De värderingar som skildras i pornografin, är vanliga värderingar hos män. Pornografin är en återspeglning av de värderingar som återfinns i samhället. Pornografin existerar för att män föraktar kvinnor, och män föraktar kvinnor delvis på grund av pornografins existens. Män varken kan eller vill leva utan pornografin,⁹³ anser Dworkin.

MacKinnon menar att det är övergrepp mot kvinnan som filmas. Hennes tortyr blir hans njutning, varefter pornografin är till för honom, menar hon. Det kvinnan i pornografin tvingas

---

⁸⁸ Dworkin, 2000a, s. 25-27.

⁸⁹ *ibid.*, s. 29.

⁹⁰ Catharine A. MacKinnon, ”The Roar on the Other Side of Silence”, ur Drucilla Cornells *Feminism and Pornography*, (New York, 2000b), s. 131.

⁹¹ Dworkin 2000a, s. 30-32.

⁹² Andrea Dworkin, ”Pornography and grief”, ur Drucilla Cornells *Feminism and Pornography*, (New York, 2000b), s. 39.

⁹³ *ibid.*, s. 41-43.

till, tvingas sedan andra kvinnor till av pornografins manliga konsumenter. Ingen kvinna skulle självvalt medverka i en pornografisk film.⁹⁴ Vad som sker i pornografin, sker inte bara i sinnet, utan även i den verkliga världen. Det är porrindustrin i sig, inte idéerna till materialet, som tvingar in kvinnor i denna. Kvinnorna som medverkar blir gruppvåldtagna på riktigt, inte av idén om en gruppvåldtäkt. I pornografin blir kvinnorna skadade, penetrerade och bundna. Endast för pornografins produktion blir kvinnor dödade. Dessa handlingar måste utföras för att pornografin ska bli gjord, menar hon. Det är heller inte idén i pornografin som drabbar kvinnor utanför den, utan det är männen som tar efter det som skett. Pornografi används enligt MacKinnon av män. Förr eller senare, menar hon, vill konsumenten leva ut det som sker i pornografin, och då drabbas någon kvinna av detta, och det leder därmed till övergrepp och våldtäkter. Med empiriskt underlag, menar MacKinnon att all pornografi är producerad under förhållanden präglade av en ojämställdhet mellan könen. Pornografin är till för den manliga blicken, och dess skildringar går ut över kvinnorna i den riktiga världen.⁹⁵ Pornografin, ser MacKinnon som en av prostitutionens armar, där pengarna är anledningen till sexet.⁹⁶

Män som konsumerar pornografi, anammar denna syn, och tvingar sina fruar eller nära kvinnor såsom systrar, barn, flickvänner, samt pojkvänner till att utföra sexuella aktiviteter de egentligen inte vill, menar MacKinnon. Pornografins konsekvenser återfinns överallt i samhället i form av våldtäkter, prostitution, barnprostitution, och seriemördare där våldtäkt är en del i brottet. Inspirationen till handlingarna har dessa gärningsmän, som enbart är män, fått från pornografin.⁹⁷ MacKinnon nämner på ett ställe i sin text att även män drabbas av pornografins våld och kränkningar. Hon exemplifierar genom att hänvisa till män som sökt hjälp efter trauman där pornografi varit inblandat, och ett exempel på en man som blivit tvingad av andra män att delta i pornografi.⁹⁸

Att försvara pornografi är enligt MacKinnon ”antifeministiskt”. Hon menar att då pornografin är så central i ett samhälle som präglas av manlig överordning, är motståndet så starkt att pornografin inte går att förbättra, förbjuda eller bannlysa. Däremot kan man sträva efter att förändra den, varefter den feministiska kritiken är oerhört viktig. Den feministiska kritiken

---

⁹⁴ MacKinnon, 2000a, s. 94-96

⁹⁵ *ibid.*, s. 100-104.

⁹⁶ *ibid.*, s. 107.

⁹⁷ MacKinnon 2000b, s. 132.

⁹⁸ *ibid.*, s. 137.

mot pornografi grundar sig i att kvinnan är underordnad mannen i de pornografiska skildringarna. Det handlar inte om sexualmoral, utan om makt och maktlöshet, menar MacKinnon. Framställningen av kvinnan i pornografin leder till att det blir normen för kvinnlig sexualitet, vilket oroar feminister. Pornografi är uppbyggt på en manlig ståndpunkt, den skildrar vad en man vill se. Pornografi ur en feministisk ståndpunkt, menar hon, är en form av framtvungad sex, en institution baserad på ojämställdhet mellan könen. Pornografi institutionaliserar sexualitet uppbyggd på manlig överordning, vilken leder till en erotisering av dominans och underordning. I pornografin framställs kvinnor som om de tycker om att bli illa behandlade, att de vill bli bundna, torterade, förnedrade och dödade. Detta menar MacKinnon är erotiskt ur en manlig synvinkel.⁹⁹ Ur ett feministiskt perspektiv, menar hon att pornografi är essensen av en sexistisk social ordning.¹⁰⁰ I pornografi är våldet och ojämställdheten sexet, och pornografin mister sin innebörd, att verka sexuellt upphetsande, om hierarkin mellan könen inte återfinns.¹⁰¹

---

⁹⁹ Catharine A. MacKinnon, "Not a Moral Issue", ur Drucilla Cornells *Feminism and Pornography*, (New York, 2000c), s. 169-172.

¹⁰⁰ *ibid.*, s. 177.

¹⁰¹ *ibid.*, s. 183.

7. Resultat och analys

Detta avsnitt är uppdelat utefter mina frågeställningar, vilka sammanhänger med temana: *Sexualitet, kön, struktur och makt*. Temana går till viss del in i varandra och är svåra att hålla isär. För att texten ska vara sammanhängande och upprepningar motverkas är inte uppdelningen i teman helt konsekvent. Ett urval av citat baserade på relevansen för uppsatsens ämne, syfte och frågeställningar, presenteras för att exemplifiera resonemangen.

7.1. Sexualitet

Under temat *sexualitet* redogörs det för vilka sexuella läggningar som finns representerade i novellerna, samt vilka sexuella aktiviteter som förekommer.

Novellerna innehåller olika sexuella relationer och praktiker, där mängden av aktörer varierar. Homo- bi – och heterosexualitet finns representerat, och så återfinns även en, vad läsaren får uppfattningen, manlig transvestit. Homosexuella umgängen mellan två kvinnor är vanligt förekommande, medan manliga sådana återfinns i mindre utsträckning, detta av den troliga anledningen att novellernas huvudpersoner är kvinnor. Sexuella aktiviteter som skildras varierar och består bland annat av oralsex, penetrationssex, vaginalsex, petting och analsex, och dessa praktiker oavsett könskonstellation. Säkert sex praktiseras ofta i novellerna, vilket tar sig i uttryck genom användandet av kondomer, slickklappar och glidmedel.

Lesbiskt sex skildras på varierande sätt i novellerna. Det finns umgängen bestående av endast två kvinnor, och så finns det de som även innehåller dildos, löskukar, strap – on, grönsaker och liknande. Följande tre citat återger detta:

Hon [Daniella] för tungan sakta över Rosas svullna fitta, sedan sticker hon in tungspetsen en liten bit medan hon låter fingrarna knappt snudda vid klittan.¹⁰²

Rosa har satt på sig en löskuk, och den glänser av glidmedel och glittrar passande nog i rosa. Daniella fortsätter smeka sin klitta, medan Rosa för in löskuken. Rosa knullar henne hårt och fort till en början [...] Daniella går upp i brygga och skriker högt när hon kommer.¹⁰³

Plastiga sexleksaker var inte deras grej, men rätt så ofta använde de grönsaker. Jag hoade uppmuntrande när de stora gurkorna lirkade sig ur kylskåpet [...] ¹⁰⁴

---

¹⁰² Määttä m fl. ”Rosa meckar med Daniella”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 106.

¹⁰³ *ibid.*, s. 107.

¹⁰⁴ Määttä m fl. ”Otrohet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 47.

De scener som skildrar lesbisk sexualitet innehållande föremål kan betraktas som stereotypa framställningar av lesbisk sexualitet, och som heteronormativa, då föremålen kan ses som attribut för det manliga könsorganet. Som det andra citatet visar är det Rosa, hon med löskuken som ”knullar henne [Daniella] hårt och fort”. Detta kan te sig som en heteronormativ, och enligt radikalfeminismen, patriarkal framställning av den aktiva mannen och den passiva kvinnan, vilket även bestyrks av novellens titel, ”Rosa meckar med Daniella”.

I novellerna återfinns i hög grad ifrågasättandet av ”den goda sexualiteten”. Detta tar sig exempelvis i uttryck genom spontana sexuella umgängen som äger rum utan att någon form av dialog förekommit:

de är två främlingar som precis har knullat utan att knappt ens ha pratat med varandra.¹⁰⁵
Utän att de pratat särskilt mycket med varandra hade de knullat henne till utmattning.¹⁰⁶

Sällan blir läsaren varse om åldern på personerna i novellerna, men i en sexuell skildring görs läsaren medveten om den stora ålderskillnaden mellan en äldre kvinna och en yngre man. För att falla inom ramen för ”den goda sexualiteten” ska ålderskillnaden inte vara påtaglig, varefter detta sexuella möte är att betrakta som en form av ”dålig sexualitet”. Den yngre mannens tankar lyder såsom följer:

Säkert hade hon knullat många i sina dar, men hon såg inte mätt ut, tvärtom, det fanns en desperation i hennes bekännelse som enbart kunde komma sig av hunger. [---] Ville hon ha kukighet så kunde han leverera. Hon såg ut som den typen av femme fatale som tyckte om pojkar som var pojkar i ordets rätta bemärkelse, och han för den delen var den typen av pojke som tyckte om att känna hur det ryckte i de nedre regionerna. En slampa, och han skämdes inte för en sekund. Hennes kropp var i fint skick, det doftade sex om henne och han kunde inte låta bli att landa med blicken på hennes läppar. De var fint formade och såg ut att kunna göra mycket för att förnöja en yngling med tycke för det orala.¹⁰⁷

Denna scen framställer personerna väldigt stereotypt med tanke på kön och ålder. Han framställs som den outhärliga mannen, som står till hennes tjänst. Det är även i detta citat hans kränkande synsätt av henne som en slampa, och hans önskningar som fokuseras, varefter den innehåller drag av mainstreampornografi, i syfte att tillfredställa honom.

---

¹⁰⁵ Määttä m fl. ”Rosa meckar med Daniella”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 108.

¹⁰⁶ Määttä m fl. ”På Gotland”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 55

¹⁰⁷ Määttä m fl. ”Lenas Stickan”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 32

Trots att novellerna präglas av ett ifrågasättande av heteronormativiteten i och med den mängd sexuella läggningar som representeras förekommer heteronormativa kännetecken som tar sig i uttryck bland annat genom monogama uttalanden:

”Cerise, Cerise, Cerise” mumlade Celie. ”Om du knullar mig nu lovar jag att aldrig andas för någon annan än dig, aldrig stiga upp på morgonen utan att önska mig dig mest av allt, aldrig sluta sakna dig när du vänt mig ryggen.” [Han svarar med kyssar och säger]: ”Om jag knullar dig nu knullar jag aldrig mer någon annan.”¹⁰⁸

Detta citat vittnar om normen för hur människor bör agera utifrån könstillhörighet där han är den aktiva, den som ”knullar”, och hon den passiva, den som blir ”knullad”. Denna akt beskrivs dock i novellen som ett iscensättande av känslor, där Celie ”bestämde sig för att leka kärlek med honom”.¹⁰⁹ Därmed ifrågasätts ”den goda sexualiteten” där känslor och sex är tätt sammankopplat. Men dessa spår av ”den goda sexualiteten” där känslor och sex är sammanflätat förekommer. Exempelvis finns i både hetero- bi- och homosexuella skildringar personer som beskrivs vara ”förälskade”.¹¹⁰

Kvinnans klitoris har en central roll och synliggörs i novellerna, vilket jag betraktar som feministiskt, i den mening att den kvinnliga sexualiteten fokuseras, och hon framställs inte som ett ”hål” till för mannen. Det är vanligt förekommande i novellerna att kvinnan är med och tillfredställer sig själv i det sexuella mötet med både män och kvinnor. Därmed är hon mån om att nå sin tillfredställelse och ta vad hon vill ha. Detta exemplifieras i det följande:

Han strök förbi klitoris, hittade slidmynningen och kunde därifrån med hjälp av hennes lubrikation glidande halka vidare tillbaka till klitoris [...] Han penetrerade henne snabbt, men med försiktiga fingrar [...] Hon runkade sig själv snabbt till orgasm medan hans fingrar fortfarande var inne i henne.¹¹¹

Fokus ligger övervägande i novellerna på den kvinnliga sexualiteten, och uttrycken för hennes upphetsning och tillfredställelse återfinns i hög grad. Förutom exemplet ovan där ”hennes lubrikation”, alltså hennes upphetsning synliggörs återfinns bland annat följande exempel:

Hennes kåthet liknande frossa [...] ¹¹²
Jag kippade efter luft och skruvade på mig av nervös kåthet. ¹¹³

---

¹⁰⁸ Määttä m fl. ”Cerise och Celie”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 95.

¹⁰⁹ *ibid.*

¹¹⁰ Määttä m fl. ”På Gotland”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 54.

¹¹¹ Määttä m fl. ”Cerise och Celie”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 96.

¹¹² *ibid.*, s. 95.

¹¹³ Määttä m fl. ”Kronobergshäktet” ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 127.

Det är av större vikt att hon når orgasm och tillfredställelse än att han gör det, vilket bryter mot mainstreampornografins slutakt, vilken ofta kännetecknas av manlig utlösning. Dock återfinns även dessa:

han drar ut kuken och sprutar i kondomen.¹¹⁴

När hon får orgasm biter hon till i brunettens kuk och han tar ut den och sprutar på bordet. Blondinen kommer sist, han sprutar ned på golvet.¹¹⁵

I novellen ”In och ut på Autobahn” återfinns många likheter med mainstreampornografen. Denna novell skildrar en kvinna som har sex med fem olika män på rad, män tillhörande ett av hennes favoritband. Å ena sidan går novellens huvudperson att betrakta som en aktiv kvinna som tar för sig, å andra sidan som en groupie som tillfredställer alla män. Mitt resonemang baseras på följande två citat:

[Han] knuffar ned henne på soffan. Han sliter upp hennes byxor och trosor. [---] Han knullar henne fort och hårt och lägger hela sin tyngd över henne, men smärtan ökar bara njutningen och hon skriker rakt ut när hon kommer [...] han drar ut kuken och sprutar i kondomen.¹¹⁶

Han måste ha sett henne ligga naken i soffan med sångaren när han vaknade, och nu ligger han och låter handen sakta glida över sin resta kuk och ler mot henne. Ramona känner att hon blir kåt igen och reser sig och går över till honom. Hon ställer sig bredvid soffan och smeker sina bröst medan hon tittar på när han runkar [---].¹¹⁷

I det första citatet framställs han som den aktiva av de två, och i båda citaten finns ett fokus på det manliga könsorganet, varefter den kvinnliga sexualiteten och framställningen av henne som ett subjekt kommer i skymundan till männens fördel.

Novellerna präglas också av framställandet av kvinnor som får orgasmer med täta intervaller. Detta kan tyckas framställa kvinnan som ”alltid redo”, och således som traditionell pornografi. I annat fall är det att betrakta som ett beaktande av kvinnan som en sexuell varelse, och som en hyllning till den kvinnliga sexualiteten, då hon i mångt och mycket i samhället inte bör vara ”för” sexuell:

När hon sittande rörde sig över honom och han samtidigt runkade hennes klitoris kom hon tre gånger på mindre än två minuter, och efter att det gått för honom också klev hon av, och kände sig riktigt tillfredställd, belåten och sorgsen för hans skull.¹¹⁸

---

¹¹⁴ Määttä m fl. ”In och ut på Autobahn”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 76.

¹¹⁵ Määttä m fl. ”Sexterror på militärförläggningen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 161.

¹¹⁶ Määttä m fl. ”In och ut på Autobahn”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 76.

¹¹⁷ *ibid.*, s. 77.

¹¹⁸ Määttä m fl. ”Cerise och Celie”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 103.

Oftast förekommer flera aktörer i en och samma novell, ibland där det endast är två som har sexuellt umgänge, men även där fler än två aktörer är delaktiga i en och samma sexuella akt, vilket är en form av ”dålig sexualitet”. Gruppsex bryter mot heteronormativiteten och den förväntade monogamin, och skildras i novellsamlingen mellan ett flertal män och kvinnor, där homo- som heterosexuella umgängesformer förekommer. En scen innefattande en kvinna och två män skildras på följande vis:

Brunetten vänder hennes huvud åt sidan och hon tar hans kuk i munnen. Medan brunetten munknullar henne knullar blondinen henne allt fortare och hårdare och Zarah känner hur det börjar dunka i fittan. När hon får orgasm biter hon till i brunettens kuk och han tar ut den och sprutar på bordet. Blondinen kommer sist, han sprutar ned på golvet.¹¹⁹

Denna scen, liksom den ovan nämnda skildringen i ”In och ut på Autobahn”, har en väldigt stereotyp framställning av kön utmålade männen som de aktiva, och kvinnorna som de passiva, den vars huvud man kan ”vända” på och mun och vagina man kan ”knulla”. I och med de synliga manliga utlösningarna innehåller även denna scen inslag av mainstreampornografiska skildringar.

7.2. Kön

Detta tema behandlar vilka *kön* som återfinns i novellerna, och hur kön kommer till uttryck, hur personerna förhåller sig till sitt kön, om de håller sig inom gränsen, eller överträder sin könstillhörighet.

I novellerna återfinns endast könen män och kvinnor, några transsexuella personer återfinns inte, men en vad läsaren får bilden av, man som klär sig i kvinnokläder, - en transvestit. Kirschen, som han heter är biologiskt sett en man, men han bär kjol, och högklackade skor.¹²⁰ Novellen heter ”Baby och Kirschen”, och bilden som målas upp av dem är att de delvis i sitt beteende, och Kirschen även i sitt utseende, bryter mot de traditionella könsmodellerna:

Han grät nu, och hon [Baby] kände sig för hård.¹²¹
han [Kirschen] hade alltid satt en ära i att hålla handlederna veka. Baby satt bredbent [...].¹²²

Icke- könsstereotypa bilder av män och kvinnor skildras i hög grad i novellerna. Bland annat, trots en vad jag anser stereotyp miljö för traditionella pornografiska scener, en bilverkstad, är

---

¹¹⁹ Määttä m fl. ”Sexterror på militärförläggningen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 161.

¹²⁰ Määttä m fl. ”Baby och Kirschen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 185.

¹²¹ *ibid.*, s. 186.

¹²² *ibid.*, s. 189.

det en kvinnlig bilmekaniker. Ett tydligt exempel på en skildring som vänder på det könsspecifika återfinns i ”Överenskommelse”, vilken innehåller en heterosexuell skildring, där han är den som vill ha närhet och kramar, och hon den som avskyr det. Han säger:

”[...] men pengar vill jag inte ha. [---] Gör vad du vill med mig. Det är vår överenskommelse. I utbyte stannar du hos mig i natt och låter mig hålla om dig. Och imorgon bitti ska du äta frukost med mig utan att se äcklad eller distanserad ut.”¹²³ [Då de ligger i sängen och han gråtande håller hårt runt henne får hon yrsel och kväljningar av] denna påtvingade intimitet [---] ”Du lovade mig att stanna, att låta mig hålla om dig” [säger han, och hon svarar] ”Jag klarar inte av det. Jag står inte ut”.¹²⁴

I novellerna finns det uttryck som ifrågasätter köns stabilitet, och könet har i vissa fall praktiskt taget ingen betydelse, vilket följande två citat belyser:

Hans händer var små och smala som tjejhänder. [---] Han var tillräckligt ung och androgyn för att med lätthet kunna passera som butchflata och hon började så smått fundera över om det kanske var det han var. Hon bestämde sig snabbt för att hon inte ville veta vilket.¹²⁵

Med de blodröda läpparna såg han ut som en vamp, och det passade honom [---] Han rörde sig som en löpande katthona, både smidig och desperatkåt i hela kroppen.¹²⁶ [---] Precis som Flashdance - Alex drog hon av sig bh: n genom tröjan, och satte den sen på honom den [sic]. Hennes stay - ups passade bra som fyllning och genast hade hon den kvinna hon kanske ändå önskat sig.¹²⁷

Det är väldigt få utseendebeskrivningar i novellerna, men kvinnorna i novellen ”På Gotland”, vilka går under namnet ”De Tre” utmålas inte som tre stereotypa sexiga kvinnor, utan istället beskrivs de på följande sätt:

Alla tre utstrålade depression [...].¹²⁸

Följande citat bryter än mer mot den traditionella pornografins kvinno-skildring och ideal:

[...] och att håret över dina lår, din blygd, dina läppar och mellan dina skinkor inte står håret på ditt huvud efter i kvinnlig fågning.¹²⁹

Denna skildring är inte att betrakta som en allmänt sexig framställning av kvinnan, trots att det är så hon ser ut naturligt. Att måla upp denna bild, och göra det till något sexigt, utökar

¹²³ Määttä m fl. ”Överenskommelse”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 64.

¹²⁴ *ibid.*, s. 67.

¹²⁵ Määttä m fl. ”Cerise och Celie”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 95.

¹²⁶ *ibid.*, s. 97.

¹²⁷ *ibid.*, s. 98.

¹²⁸ Määttä m fl. ”På Gotland”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 60.

¹²⁹ Määttä m fl. ”Lenas Stickan”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 30.

kvinnans handlingsutrymme och luckrar upp de snäva ramar kvinnor ofta måste hålla sig inom, därmed anser jag citatet vara av feministisk vikt.

Men bilden av kvinnor som stereotyp sexiga skildras till viss del också, exempelvis:

När jag såg mina bröst, min mage, mina armar, lår, min fitta, benen och fötterna, alltid klädda i röda skor med klackar [...] ¹³⁰

Novellerna skildrar som tidigare nämnts oftast kvinnor som tar för sig, som aktivt handlande initiativkraftiga subjekt, vilket är feministiskt, och skiljer sig därefter från mainstreampornografin vilken kritiserar för att framställa kvinnan som ett objekt:

De [...] raggade upp den de valde ut, knullade skiten ur personen och lämnade henne sedan. ¹³¹

I novellerna används begrepp som uttrycker aktivitet eller passivitet. Ofta ter sig detta via ordet ”knulla”. Som tidigare belysts finns det uttryck där mannen görs till den aktiva och hon till den passiva, men citatet ovan visar även på den motsatta förekomsten. Både kvinnor och män innehar aktiva och mer passiva roller, och dessa uttryckssätt återfinns såväl i hetero- som homosexuella umgängesskildringar. Vikten av att den ena eller andra parten innehar en aktiv respektive passiv roll återupprätthålls i novellerna även om de varierar könsmissigt. Följande exempel belyser hur författarna via ord vänder på de traditionella föreställningarna om kön genom att männen beskrivs som ”mottagare”:

”Känner du någon snygg person som vill knulla honom?” ¹³²

Det återfinns dock i novellerna uttalanden där kvinnan objektifieras, och uttryck som framställer henne som enbart ett kön, vilket belyses i följande två citat:

Jag visste plötsligt inte alls om jag ville be henne att gifta sig med mig och bli min knulldocka för all framtid, eller om jag borde be henne dra åt helvete så jag att [sic] kunde ha mitt sinne öppet och rent från allt som liknade passion och besatthet. ¹³³

[...] Baby [...] blev istället presenterad för Christinas väns fitta. ¹³⁴

Det första citatet behandlar en kvinnas tankar, varefter det skiljer sig från den traditionella

---

¹³⁰ Määttä m fl. ”Otrohet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 45.

¹³¹ Määttä m fl. ”På Gotland”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 55

¹³² Määttä m fl. ”Baby och Kirschen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 190.

¹³³ Määttä m fl. ”Kronobergshäktet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 136.

¹³⁴ Määttä m fl. ”Baby och Kirschen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 192.

pornografin, där kvinnan skildras som ett objekt för mannen. I detta fall blir könets betydelse påtaglig. Hade det varit det omvända, en man som tänkte så om en kvinna, hade det kunnat ses som traditionellt och anti - feministiskt.

I novellerna finns det också uttryck där männen objektifieras, och människor överlag ses som objekt, som kroppar och ingenting annat. Detta citat bryter även mot ”den goda sexualiteten”, då känslor, närhet och någon form av personlig relation lyser med sin frånvaro:

När han knullade mig visste jag att han tänkte på bilder av kroppar, och jag undrade ibland vems kropp som fick honom att komma. Men jag frågade aldrig eftersom det inte gjorde mig någon skillnad. Jag var kåt på situationen, och inte så mycket på honom.¹³⁵

”Tack för lånet av din kuk. Den var perfekt som förspel.”¹³⁶

Vanligt återkommande i novellerna är att begrepp som kopplas samman med män och manlighet istället används som kvinnliga attribut. Detta fenomen skulle kunna ses som ett ifrågasättande av isärhållandet av könen, vilket belyses via följande två citat:

Hon hade fetbånge på alla sätt och vis.¹³⁷

Samtidigt runkade Ruslana sig själv långsamt långsamt till de orgasmer hon fann som allra mest tillfredställande.¹³⁸

De olika begrepp som i samhället används för att beteckna mäns och kvinnors sexualitet, och att dessa inte är desamma beroende av kön synliggörs. Detta uppmärksammande och ifrågasättande är av yttersta vikt för att belysa betydelsen och åtskillnaden av kön i samhället. Men då dessa begrepp, ”fetbånge” och ”runka”, används i novellsamlingen för att beskriva den kvinnliga sexualiteten blir då inte den manliga sexualitetens uttryckssätt norm? Kan inte författarna använda begrepp som kopplas ihop med kvinnans sexualitet och motsvarar dessa, och därmed istället kan bli normsättande? Eller är det så att sådana begrepp inte finns?

7.3. Struktur

Inom temat *Struktur* redogörs det för om det återfinns någon struktur som tar sig i uttryck i novellerna såsom den radikalfeministiska teorin om patriarkatet, eller heteronormativitet.

---

¹³⁵ Määttä m fl. ”Otrohet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 46.

¹³⁶ Määttä m fl. ”Sexterror på militärförläggningen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 157.

¹³⁷ Määttä m fl. ”Lenas Stickan”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 32.

¹³⁸ *ibid.*, s. 31

Att den heteronormativa föreställningen bryts i novellerna har tidigare exemplifierats. Ännu ett sätt denna norm ifrågasätts på är då kvinnorna tar initiativ vid sexuella möten med andra kvinnor. Det finns då, i och med initiativtagandet, inget antagande om att alla människor är heterosexuella och att detta vore den självklara sexuella praktik att organisera sitt liv utefter. Heteronormativiteten ifrågasätts på liknande sätt i och med det anonyma sexet som är vanligt förekommande.

Ett av de tydligaste exemplen där den heteronormativa och den, enligt radikalfeminismen, patriarkala strukturen, samt könsrollerna omkullkastats är förekomsten av strap - on där kvinnan är den aktiva, den som "sätter på" och mannen den passiva, den som blir "påsat":

Deen hade anat att det var utlämnande att bli knullad, men trots att det var något väldigt speciellt med det. Det här med att bli rövknallad lät skräckinjagande, men var inte mycket annat än fysiska känslor. [...] han tyckte delvis att det var skönt, delvis plågsamt. [...] han kände sig i kontroll. Kvinnan kändes pålitlig, och han fick utforska delar av sin kropp på ett sätt han inte upplevt tidigare. [...] Allt det jättesköna blandades med obehagskänslor [...] "Stopp", sa Deen. Han ville byta plats.¹³⁹

Citatet ifrågasätter de för givet tagna könsrollerna, men betydelsen av kön synliggörs så även. Som tidigare nämnts kan en lesbisk sexuell skidring innehållande strap - on återupprätthålla den heteronormativa föreställningen där substitut för det manliga könsorganet, blir ett uttryckssätt för lesbiskhet.

Under temat "sexualitet" beskrevs förekomsten av heteronormativa påståenden, vilket även följande två citat, där heteronormativitetens påbjudna monogami belyses:

Killen och jag startade ett förhållande och lovade varandra monogami och trohet.¹⁴⁰
Och i takt med att mina känslor för honom fördjupades växte även mina skuld-känslor för mina pågående otroheter.¹⁴¹

I novellerna ifrågasätts alltså heteronormativiteten på många sätt och det finns ingen novell som präglas av monogami. Än dock är heteronormen närvarande, där så konkreta uttryck som ovanstående återfinns. Men det finns även mer abstrakta förhållningssätt till denna struktur där den ifrågasätts genom att det är monogama uttryckssätt, men mellan två kvinnor.

---

¹³⁹ Määttä m fl. "Lenas Stickan", ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 38.

¹⁴⁰ Määttä m fl. "Otrohet", ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 46.

¹⁴¹ *ibid.*, s. 47.

Mer abstrakta former där heteronormativiteten tar sig i uttryck och beblandas med den, enligt radikalfeminismen, patriarkala strukturen återfinns i följande citat:

När han kände Olas pung taktfast börja dunsas mot röven greps han av yrsel och grät stilla i mörkret. Bara en annan man är egentligen tillräckligt smutsig, kåt och vidrig för att det sexuella umgänget ska kunna bli tillfredställande, tänkte han, alla orden vi har hittat på åt kvinnor för att solka deras sexualitet; hora, luder, slampa, allt är bara rökridåer för att dölja att det är vår egen sexualitet vi skräms av och föraktar.¹⁴²

Detta citat bryter mot den heteronormativa föreställningen då det är en sexuell akt mellan två män som skildras. Den, enligt radikalfeminismen, patriarkala struktur som kan tyckas vara anledningen till förekomsten av ord som nedvärderar kvinnor som sexuella varelser, blottläggs och synliggörs. Dock kan citatet ses som ett upprätthållande av heteronormativiteten, och den struktur som gynnar män och missgynnar kvinnor, då den passiva mannen, den som blir ”påsett”, i scenens skede tror sig uppleva hur kvinnor känner, och en binär könsuppfattning genomsyrar således citatet.

Ord som används för att svärta ned den kvinnliga sexualiteten används i novellerna även mot män. Termer som används i ett förtryckande syfte över den kvinnliga sexualiteten mister därmed sin funktion, och får den omvända. Detta speglas i följande citat:

Fortfarande på fyllan kravlade jag mig hem till killen; bara för att berätta för honom vilket jävla luder han var och att jag aldrig i livet kunde tänka mig att fortsätta vara ihop med någon som visade mig så lite respekt som han gjorde.¹⁴³

I traditionell pornografi lyser ofta homosexuella umgängen mellan män med sin frånvaro, medan det är vanligt förekommande att kvinnor har sex med varandra. Detta fenomen kan ses som en manlig fantasi, till för den manliga blicken. I novellerna i *Närstrid: Vanessa* finns skildringar av män som har sexuellt umgänge, även om dessa, beroende av att det är kvinnliga huvudpersoner, inte är lika väl representerade som lesbiskt sex. I novellen ”Sexterror på militärförläggningen” återfinns en kvinnas fantasi bestående av två män som har sexuellt umgänge, vilket bryter mot mainstreampornografin och heteronormativiteten:

Det går varma vågor genom henne när hon ser de två framför sig, svettiga och kåta i sängen på morgonen. Pojkvännen har ställt sig gränslös över hans ansikte och tagit tag i hans nackhår medan snyggningen slickar och suger hans kuk. [...] Zarah känner hur hennes trosor blir våta och hon vrider sig på sätet. [...] hon känner hur orgasmen drar samman musklerna i fittan, för att sedan ge en välbehaglig domning i hela kroppen.¹⁴⁴

¹⁴² Määttä m fl. ”Otrohet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 50.

¹⁴³ *ibid.*, s. 52.

¹⁴⁴ Määttä m fl. ”Sexterror på militärförläggningen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 154-155.

I ovan nämnda novell förekommer även ett konkret ifrågasättande av den traditionella pornografins framställning av lesbiska umgängen:

Zarah känner att orgasmen är nära och lägger sin fitta över den rödhårigas fitta och börjar gnida. [...] Och det här går emot den bild av lesbiskt sex som man ständigt matas med i heterosexuella porrfilmer, där tjejer slickar och runkar varandra, i väntan på en kuk eller dildo. [...] När deras fittor möts i den rödhårigas orgasm så får Zarah en orgasm till [...]¹⁴⁵

I de lesbiska skildringarna där det varken återfinns någon man eller någon form av substitut för det manliga könsorganet återfinns måhända ingen struktur som bygger på manlig dominans. Men även om författarna, i detta fall Therese Rosander, implicit ifrågasätter den traditionella pornografins skildring av lesbiskhet, skildras i novellerna som tidigare beskrivits, också denna form av lesbisk sexualitet, vilket kan betraktas som heteronormativt.

I novellerna förekommer många feministiska uttalanden, och synliggöranden av kvinnan. I följande citat synliggör författaren, Anki Määttä, den struktur som missgynnar kvinnor, och därmed blir läsaren varse hennes feministiska ståndpunkt:

Det är väl kvinnans lott, att bli förbisedd, förfördelad, missplacerad och lågt värderad.¹⁴⁶

Systemskapet, vilket har sin grund i den radikalfeministiska rörelsen¹⁴⁷ hyllas även i följande två citat, varefter denna feministiska teori kan anses beaktas av författarna:

[...] måste börja gånga sig med feminister igen, för om systemskap inte är lösningen så är det åtminstone en jävligt bra bit på vägen [...].¹⁴⁸
[...] systemskap är nummer ett [...].¹⁴⁹

Missnöjet och kampen mot den samhällsstruktur som missgynnar kvinnor visar sig även i det följande, där läsaren görs medveten om att några kvinnor i novellerna har någon typ av engagemang i kvinnokamp:

”min första kvinnoseparatistiska demonstration var Natten tillbaka 1997, och sent ska väl någon glömma hur den polisinsatsen resulterade i att flickor och kvinnor som ville manifesteras sin rätt att kunna gå helskinnade och säkra på gatorna även på kvällar och nätter fick så mycket spö att vi säkert skulle veta att några sådana rättigheter inte finns [...].”¹⁵⁰

---

¹⁴⁵ Määttä m fl. ”Sexterror på militärföreläggningen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 159.

¹⁴⁶ Määttä m fl. ”Överenskommelse”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 62.

¹⁴⁷ Gemzöe, s. 48.

¹⁴⁸ Määttä m fl. ”Cerise och Celie”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 100.

¹⁴⁹ *ibid.*

¹⁵⁰ Määttä m fl. ”Kronobergshäktet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 136.

Spår av pågående feministiska samhällsdebatter återfinns i novellerna. Kampen för kvinnans rättigheter att på samma sätt som män kunna vistas ute på gator om nätter och kvällar belyses. I novellen ”Lenas Stickan” synliggörs och kritiseras skuldbeläggandet på tjejen/kvinnan som bär ”utmanande” kläder:

Hon var klädd som ett luder [...] Det var en ljus höstdag, och hon hade aldrig fattat att det här var vad man kunde förvänta sig när man var på väg hem från skolan och hade en klädsel som inte var hämtad från Lindexkatalogen¹⁵¹.

Novellen skildrar en ung kvinnas fantasi, där hon efter att ha blivit utsatt för våldsamma sexuella övergrepp av en man, hämnas. Ur en feministisk ståndpunkt kan hon ses som en kvinna som slår tillbaka mot patriarkatet, och som följande exempel visar, en kvinna som inte längre tänker ha sex på mäns villkor:

Den [penisen] är röd och erigerad på ett aningen konstlat sätt, men hon klappar honom ändå över magen full av affektion, själv har hon upplevt så många oönskade förspel att hon kan ana sig till hur han känner.¹⁵²

Novellen ”Lenas Stickan” går som sagt att betrakta som feministisk, som ett slag mot patriarkatet, men detta problematiseras vidare under temat ”makt”.

Den vanligt förekommande synen i det svenska samhället på att feminister är detsamma som manshatare tar sig i uttryck i följande citat:

”Du är manshatare va?” pep mannen och runkade nu kallsvettigt och förtjust ner mot madrassen. ”I teorin ja”, svarade jag. ”Manshatare tills jag dör. Men i praktiken hatar jag alla, utan att diskriminera på grund kön”.¹⁵³

Då jag anser begreppet manshatare ha sin uppkomst i en rädsla och ett motstånd mot den feministiska kampen, och att detta begrepp tyvärr vunnit inträde i samhällsdebatten, är författaren, Anki Määttä, med och upprätthåller bilden av feminister som arga och/eller manshatande. Eller är dessa citat endast att betrakta som bisarr humor? Uttalanden som grupperar och kränker män går även att finna i en av hennes noveller, i ”Otrohet”:

Var och en som vet något om världen och dess naturlagar vet att män är falska lissmande djur utan principer och förmåga att egentligen känna något med hjärtat.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Määttä m fl. ”Lenas Stickan”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 34.

¹⁵² *ibid.*, s. 35.

¹⁵³ Määttä m fl. ”Kronobergshäktet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 132.

¹⁵⁴ Määttä m fl. ”Otrohet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 51.

Kvinnan framställs i novellerna oftast som ett handlande subjekt, och fokus ligger mestadels på hennes sexualitet. Följande citat synliggör och hyllar den kvinnliga sexualiteten, där fokus på kvinnans könsorgan som något sexuellt uttrycks:

Kvinnokönet är viktigast av allt, tänkte Ruslana och menade sin egen fitta, inte för något som har med fortplantning eller mördandet av patriarkatet att göra, utan enbart därför att det är det skönaste man kan tänka sig.¹⁵⁵

Kondomer, slickklappar och glidmedel förekommer i hög grad i novellerna, och säkert sex uppmuntras därmed. Uppmärksammandet av slickklappar bryter mot det heteronormativa, och ”den goda sexualiteten”, då dessa inte är skydd vid heterosexuella penetrationssamlag, utan vid oralsex, homo- som heterosexuella.

7.4. Makt

Under temat *makt*, ligger fokus på maktuttryck i dess olika former, verbala som fysiska.

Novellerna innehåller som redan nämnts ord som i samhället används för att nedvärdera och förolämpa den kvinnliga sexualiteten som ”hora”, ”slyna”, ”luder”, ”våp” mm. Dessa används av både män och kvinnor, och begreppen kan även vara riktade mot män. I följande citat är begreppens användare och mottagare kvinnor:

[...] de skrek tillbaks att jag skulle hålla käften och koncentrera mig på att se ut som deras luder i natten. Det ingick i vår jargong, och ännu mer i deras interna. Jag blev som mest kåt på att höra dem smäda varandra med sexuellt laddade förolämpningar. När Leila kallade Nina för ”ruttna torskfitta” brukade Nina nästan alltid både skratta och stöna som mest.¹⁵⁶

Även om ett samtycke till begreppsanvändningen återfinns, skildras de dock som ”sexuellt laddade förolämpningar”. Användandet av dessa begrepp kan ses som ett uttryck för makt, även om de brukas och riktas mot både män och kvinnor. Författarna skriver i sitt efterord i *Närstrid: Vanessa* att ovan nämnda ord dyker upp på vissa ställen i novellerna, ”oftast utan att ha någon negativ betydelse kvar”.¹⁵⁷ Men ordens negativa laddning återstår dock, och oavsett om de är oberoende av kön, kan de betraktas som sexualfientliga. Och vad som är att betrakta som uppseendeväckande är att då de används av män mot kvinnor, faktiskt brukas för att nedvärdera hennes sexualitet:

---

¹⁵⁵ Määttä m fl. ”Lenas Stickan”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 30.

¹⁵⁶ Määttä m fl. ”Otrohet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 47.

¹⁵⁷ Määttä m fl. ”Efterord”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 220.

”Åh, sug din slyna”... Det är allt som behövs för att Zarah ska bita.¹⁵⁸

”Jo, hon ser väl okej ut, men hon verkar vara en slampa, hon duger väl bara till ett ligg.”¹⁵⁹

Vanligt förekommande i novellerna är att smärta – njutning, dominans – underkastelse, alltså sadomasochism skildras. Dessa återfinns mellan kvinnor, mellan män, samt mellan man och kvinna. När dessa sexuella aktiviteter skildras finns ofta ett verbalt samtycke i novellerna, och behöver därmed inte betraktas som något maktuttryck i negativ bemärkelse, utan som en form av ”dålig sexualitet”. Tydliga sådana uttryck skildras i följande citat:

Hon reste sig över mig och släpade mig ett par meter över golvet med mitt hår som handtag. Jag tjöt av smärta och var helt förtrollad av henne. Hon var brutal, och jag imponerad.¹⁶⁰

När han svängde framåt togs han emot av ett gäng som slog honom och när han svängde bakåt togs han emot av ett gäng som smekte och kysste honom.¹⁶¹

Tänder man på dominans och förnedring bör man kunna erkänna det [...] ¹⁶²

Även om samtycke utmålas, och sadomasochism är en sexuell praktik, återfinns så många ord uttryckande makt och maktlöshet, att sex och makt eller våld nästan blir synonymt. De återfinns i så hög grad att man undrar om maktdimensioner ständigt är närvarande i sexuella samspel. Mot den traditionella pornografin finns kritiken att kvinnan utmålas som ett offer. I dessa noveller används till och med detta begrepp:

Just den här biten var den allra mest upphetsande för mig, att berätta för mitt offer vad jag tänkte göra med honom. Att känna den makten var berusande på ett sätt som fick mina kinder att blossa och mitt kön att pirra. Han svarade mig inte, vilket jag dock tog som ett tecken på underkastelse [...] ¹⁶³

Inte ens hennes iskalla förakt för militärer kan kyla ned hennes upphetsade fitta, och hon smiter från sina arbetsuppgifter för att leta efter ett lämpligt offer.¹⁶⁴

Beteckningen av en annan människa och användandet av begreppen ”offer” och ”underkastad” innehåller väldigt mycket makt. Trots att det i vissa skildringar finns ett uttalat samtycke, är den ”utsatta” personens reaktioner ibland inte att betrakta som sådant, och därmed uttrycker de snarare våld och makt än sadomasochism:

---

¹⁵⁸ Määttä m fl. ”Sexterror på militärföreläggningen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 157.

¹⁵⁹ *ibid.*, s. 160.

¹⁶⁰ Määttä m fl. ”Kronobergshäktet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 128.

¹⁶¹ Määttä m fl. ”Baby och Kirschen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 192.

¹⁶² Määttä m fl. ”Kronobergshäktet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 126.

¹⁶³ Määttä m fl. ”Överenskommelse”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 65.

¹⁶⁴ Määttä m fl. ”Sexterror på militärföreläggningen”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 155.

De första örfilarna tycktes ha större effekt än något annat jag sen fortsatte med. Han ryckte till, satte upp händerna för ansiktet som för att försvara sig och sänkte dem sen utan ett ord, med ögonen för ett par sekunder förtvivlat uppspärade och liksom fastborrade i mina. Jag kunde inte känna annat än djup tillfredsställelse [...] medan jag fortsatte att slå honom började hans kinder glöda och tårarna rann fler och fler längs den lysande röda huden.¹⁶⁵

Hans underkastelse blir till hennes njutning, och bryter därmed på ett vis mot mainstreampornografin i vilken kritiken om den underkastade/kuvade kvinnan återfinns.

I en av novellerna återfinns inte ens något sexuellt umgänge, utan det sexuella består endast av våld och förnedring. Ett samtycke dem emellan har verbalt uttryckts, kvinnan är utövaren och han mottagaren:

[...] mitt ärende hos honom enbart handlade om våld, smärta och förnedring [...] upplevelsen för hans del inte var menad att vara behaglig [---] Den som ger sig in i leken ska inte förvänta sig annat än skallen inslagen om han bangar, och i vilket fall som helst skulle jag få mig en trevligare stund än på mycket länge.¹⁶⁶

Det finns även, främst en sexuell skildring innehållande makt i form av våld och förödmjukelse, där samtycke inte ens återges verbalt, utan det enda som överhuvudtaget kan te sig som ett samtycke är följande citat:

Stickan är tyst och verkar vilja inta en passiv roll. Det är tydligt att han är med på noterna eftersom han inte gör motstånd [...]¹⁶⁷

Denna sexuella skildring, eller snarare detta övergrepp, innehåller ett manligt offer och en kvinnlig förövare. Som citatet lyder kan det uppfattas som en form av rollspel där den ena parten agerar passiv och den andra aktiv, men i och med det grova våldet där handlingen leder till kroniska skador, är det inte att betrakta så, utan som ett övergrepp. Med den nutida våldtäktsdebatten i åtanke, uppkommer även frågan om ett samtycke är att betrakta, av anledningen att motstånd inte förekommer. Detta ter sig paradoxalt och snarare rent anti feministiskt.

Novellen heter "Lenas Stickan", och nämndes under temat "struktur". Scenen skildrar en kvinnas fantasi där hon hämnas på den man som utsatt henne för sexuella övergrepp. Som tidigare berördes kan hon betraktas som en kvinna som slår tillbaka, men våldet är så grovt att

---

¹⁶⁵ Määttä m fl. "Överenskommelse", ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 64.

¹⁶⁶ *ibid.*

¹⁶⁷ Määttä m fl. "Lenas Stickan", ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 34-35.

det inte är berättigat, och dessutom skildras hennes sexuella njutning av händelsen väldigt detaljerat. Händelseförloppet ter sig så att den unga kvinnliga huvudpersonen kör in en skruvmejsel i Stickans penis, tejpar runt den för att den ska kunna ”stå”, har samlag med honom, och under förloppet slår och sparkar hon honom. Då hon inte anser sig helt nöjd under samlaget, utan även vill få sin klitoris stimulerad klipper hon med en sax av hans tunga för att nå sin tillfredsställelse och ”bli slickad av samma man som knullar henne samtidigt.”¹⁶⁸

Skildringen lyder såsom följer:

Med skruvmejseln inkörd så långt som möjligt i Stickan prövar hon att försiktigt trä på en kondom på sitt nya njutningsredskap. Köttslamsor och blod sölar ned skapelsen men förtar inte stämningen mellan henne och Stickan.¹⁶⁹ [---] Eftersom analsex för henne är ett säkrare kort för att nå orgasm än vaginalsex byter hon först håll. [...] hennes slidsekret utgör glidmedel tillräckligt för att känslan ska vara skön, och hennes åtrå tycks aldrig varit större. [...] då hans tunga gnider sig taktfast mot hennes klitoris faller hon bit för bit ihop mot hans bröstkorg skakande i de mest genomträngande orgasmkramper.¹⁷⁰

Våld och förödmjukelse erotiseras, och dess förekomst är hög. Detta återfinns i ”Sexterror på militärförläggningen” där en kvinna bland annat kör upp en k-pist i analen på en man¹⁷¹. I novellen ”Otrohet”, återfinns liksom i ”Lenas Stickan” en uppmålning av en form av rollspel där samtycke till viss del förekommit, men samtidigt inte:

Unga flickor som ville leka lekar med tant Jelena och hennes män utan att riktigt i förväg veta vad lekarna skulle gå ut på.¹⁷²

Scenens skildring innehåller många ord som är fulla av förnedring och makt, och kan likt ovan nämnda scen betraktas som ett grovt övergrepp. Denna innehåller dock både en kvinnlig och en manlig ”föröväre”, och kvinnliga offer:

På offentliga men undanskymda platser så som toaletter, perronger, kyrkogårdar, soptippar fick han sen under Jelenas uppsikt smyga sig på flickan, stöta till henne så att hon föll till marken och göra det blottare ibland gör. Han runkade medan hon låg på marken och Jelena fotograferade honom. Oftast brukade Jelena efter en stund bli mycket uppkåtad och be honom att låta henne föreviga på bild vad kvinnlighet handlar om. Hemma hade han hyllorna fulla av fotoalbum fyllda med unga flickkroppar sölade av hans sperma. Vardagsrealism, en konstnärs plikt, brukade Jelena säga. Han brydde sig inte om vilket så länge han blev försedd med nya småbrudar att märka på sitt eget lilla sätt.¹⁷³

---

¹⁶⁸ Määttä m fl. ”Lenas Stickan”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 36.

¹⁶⁹ *ibid.*, s. 35.

¹⁷⁰ *ibid.*, s. 36.

¹⁷¹ Määttä m fl. ”Kronobergshäktet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 136.

¹⁷² Määttä m fl. ”Otrohet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 48.

¹⁷³ *ibid.*

Han smyger sig på ”flickor” och detta kan betraktas som att han våldför sig på dem, och ”blottning” är i vårt samhälle ett brott. Det är även mannens sexualitet som fokuseras på bekostnad av den kvinnliga, där det inte återfinns något uttryck för ”flickornas” upphetsning. Att Jelena blir uppkådad framkommer, men vad ”kvinnlighet” i detta fall handlar om blir läsaren inte varse. Flickorna framställs i scenen som objekt, till för honom och henne, och han tar sig makten att tillfredställa sig sexuellt genom deras kroppar utan att ett uttryckligt medgivande från deras sida återfinns. Hon, Jelena, är innehavaren av den största makten och kontrollen, då detta sker genom hennes uppsikt, och det är hon som ”förser” honom med ”småbrudar”. I det första citatet som används för att beskriva denna scen, framkommer även att männen som begår dessa handlingar tillsammans med Jelena är utbytbara.

I vissa noveller förekommer det även utbyten av tjänster, eller typer av betalning för sexuellt umgänge, vilket kan betraktas som ett maktuttryck och en form av prostitution, eller som en i vårt samhälle form av ”dålig sexualitet”, där tjänster eller pengar inte ska förekomma i sexuella sammanhang. Exempelvis återfinns följande citat:

- Jag glömde ju betala för bilen.
Rosa tittar ned på henne och ler.
- Glöm det. Det bjuder jag på.¹⁷⁴

”Ge mig en avslickning så berättar jag vad din flickvän ville att jag skulle hälsa dig” sa hon plötsligt och obegripligt.¹⁷⁵

Gränsen mellan vad som är att betrakta som sadomasochism eller enbart våld och maktuttryck är som synes hårfin, och även subjektiv. I ”Kronobergshäktet” beblandas dessa uttryck på ett tydligt sätt. Maktpositioner återfinns då aktörerna består av en häktad kvinna och en kvinnlig polis. Den kvinnliga polisen innehar därmed ett överläge, och hon utnyttjar denna position. Vore det följande en verklig händelse vore den därmed brottslig:

”Ligg!”[utbrister poliskvinnan och fortsätter till novellens huvudperson]: ”Nu förstår du, nu ska du röra på lilla tungan tills jag säger att du får sluta, och inte en jävla sekund innan jag säger att du får sluta”, sa hon. Sen örfilade hon mig fyra gånger över högra kinden, och ryckte därefter tag i mitt hår och drog mig upp till sin fitta. Jag var extatiskt kåt [...]. [Poliskvinnan] ryckte mig fram och tillbaks som för att visa att jag var hennes nu, hennes privata knullhuvud, slickdocka, den som ville och skulle få äta fitta som den sista och mest efterlängta måltiden. Jag slickade entusiastiskt [...]. [Då poliskvinnan nått orgasm säger hon bara] ”Klart slut”.¹⁷⁶

¹⁷⁴ Määttä m fl. ”Rosa meckar med Daniella”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 109.

¹⁷⁵ Määttä m fl. ”Kronobergshäktet”, ur *Närstrid: Vanessa* (Stockholm, 2005) s. 129.

¹⁷⁶ *ibid.*, s. 129-130.

7.5 Sammanfattning av resultat

Under analysen har det mångfacetterade sättet att framställa sexualitet på urskiljts i novellerna. Homosexuella skildringar mellan både män och kvinnor återfinns, även om den lesbiska sexualiteten utmålas i betydligt högre grad. Bisexuella personer samt heterosexuella scener gestaltas, och en vad läsaren får uppfattningen, manlig transvestit finns i en novell. Sex återges i många olika former, som oral-, anal-, vaginalsex, penetrationssex samt petting. Mängden av aktörer varierar i novellerna, samt vid de sexuella umgängen. Författarna förhåller sig till och använder sig i hög grad av ”den dåliga sexualiteten”. Den kvinnliga sexualiteten, och de tydliga uttrycken för hennes njutning och upphetsning är oftast i fokus.

Inom temat ”kön” återfinns endast könen män och kvinnor. Män som kvinnor kan agera aktivt och passivt i de sexuella umgängen, och en objektifiering av såväl män som kvinnor återfinns. Novellerna präglas i vissa avseenden av icke – stereotypa framställningar av könen och vidgar därmed handlingsutrymmet för dem. Men här och var återfinns även stereotypa skildringar av kön. Ibland har könstillhörigheten ingen betydelse alls, medan det i andra fall är avgörande för budskapet, vilket bland annat belyses via användandet av strap – on.

Genom att utmåla aktivt handlande kvinnor som tar vad de vill ha blottläggs den, enligt radikalfeminismen, patriarkala strukturen. Novellerna innehåller även en hel del feministiska uttalanden och synliggöranden av kvinnan och den kvinnliga sexualiteten, men ett fåtal patriarkala uttryck och skildringar kan ur en radikalfeministisk synvinkel tyckas förekomma. Heteronormativiteten ifrågasätts kraftigt, och heterosexualiteten framstår inte som naturlig och självklar, men än dock är denna struktur ibland påtaglig.

I novellerna finns väldigt många verbala som fysiska uttryck för makt. Verbalt tar sig dessa i uttryck bland annat genom begreppen ”luder”, ”slampa”, ”våp” mm. Dessa begrepp används i vissa fall utan negativ innebörd, men i analysen framkom även dessa begrepp i förolämpande syfte mot den kvinnliga sexualiteten. Gränsen mellan vad som är att betrakta som sadomasochism, - ”dålig sexualitet” och rent våld är minimal, och är så även en subjektiv bedömning. Förekomsten av våld återfinns i scener där uttryckligt samtycke återfinns, men så även där det saknas och är därmed att betrakta som övergrepp. Vem som har makten kan variera könsmässigt, men den tillfaller oftast kvinnorna.

8. Diskussion

Att det finns en avgörande skillnad mellan radikalfeminism och queerteori är tydlig, och genom att använda båda dessa teorier i analysen framkommer en mer nyanserad bild av novellerna i *Närstrid: Vanessa*. Teorierna kompletterar varandra på så vis att flera maktuttryck blottläggs samt att kön och sexualitet problematiseras. Medan radikalfeminismen ser pornografin som en central praktik i en patriarkal samhällsstruktur, ser queerteorin eller snarare Don Kulick den som ett fenomen som hotar den heteronormativa strukturen.

I och med de olika synsätten på pornografi framkommer två olika bilder av novellerna. Queerteorins centrala teoretiska ansats om heteronormativitet, har visat sin funktion i analysen och resultatet, där heterosexualitet inte är normsättande för de sexuella skildringarna. När man med en teoretisk förankring i Kulicks resonemang om sadomasochism som en sexuell praktik, vilken ifrågasätter heteronormativiteten, granskar novellerna i *Närstrid: Vanessa* ter sig en annan syn på våld och makt än vad som tar sig i uttryck med en radikalfeministisk analys. Ur en radikalfeministisk synvinkel, med främst MacKinnons resonemang i åtanke är sadomasochism ett våldsuttryck och ett tecken på kvinnlig underordning och förtryck. Båda dessa synsätt på sadomasochism användes och urskiljdes i analysen, där tydliga uttryck för en beblandning av smärta – njutning, dominans – underkastelse återfanns. Synen på sadomasochism som sexuell praktik kontra enbart våld tar sig tydliga uttryck, och beroende av vilken teori man använder sig ter sig fenomenet på olika sätt.

Den patriarkala maktordning som radikalfeminismen menar återfinns inom de mest intima delarna av förhållandet mellan män och kvinnor, och som då gynnar män, präglar inte novellerna. Eva Lundgren menar att framställningen av mannen som ett subjekt och kvinnan som ett objekt är vanligt i en patriarkalisk ordning, och att denna förstärks genom pornografin. Som tydligt framkom i analysen agerar både män och kvinnor såväl aktiva som passiva, och båda könen skildras som subjekt respektive objekt i novellerna. Men övervägande framställs kvinnorna som aktivt handlande subjekt, och förstärker därmed inte den patriarkala ordningen via just denna skildring av kvinnor. Det finns alltså uttalanden som objektifierar män, och därmed framställer dem som till för kvinnans njutning istället för vice versa.

Radikalfeminismen kopplar samman pornografi med mäns våld mot kvinnor, som kvinnomisshandel, prostitution, våldtäkt och sexuella trakasserier, och menar att kvinnan i pornografin bland annat framställs som en ”handelsvara”. Utbyten av sexuella tjänster, alltså typer av betalning återfanns i novellerna. Ur en radikalfeministisk synvinkel kan detta kopplas samman med prostitution, men med Kulicks och Östergrens resonemang innefattas fenomenet prostitution i ”den dåliga sexualiteten”, och Kulick menar att även den hotar heteronormativiteten.

Även om radikalfeminismen är kritisk mot, och ifrågasätter samhällets heterosexuella norm eftersom de menar att den patriarkala maktutövningen förstärks av denna, är teorin uppbyggd på just denna norm. Av den anledningen och så även på grund av att den radikalfeministiska teorin utgår från en könsmaktsordning som gynnar män och missgynnar kvinnor, kan vissa fenomen i novellerna inte belysas med hjälp av teorin. De sexuella tjänsterna återfinns i *Närstrid: Vanessa*, men ”säljaren” av dessa tjänster är både män och kvinnor, och är därmed inte uppbyggd på en manlig överordning och en kvinnlig underordning. Den radikalfeministiska kritiken mot att kvinnorna framställs som ”icke – mänskliga varelser”, som objekt, går att applicera på novellerna, men även då återfinns denna framställning av både män och kvinnor. Våldet där kvinnan är utövaren, eller då de förekommer i samkönade skildringar kan heller inte analyseras med den radikalfeministiska teorin.

De radikalfeministiska förespråkarna Bettan Andersson och Gerda Christenson menar att pornografi handlar om ”makt, våld och kontroll”, och dessa tre uttryck framkom i analysen av novellerna. Dock menar de vidare att kvinnans sexualitet endast återfinns i pornografin på männens villkor, och detta ter sig mestadels vara det motsatta i novellerna.

Radikalfeminismen menar att pornografin i och med den nedvärderande skildringen av kvinnorna är en reflexion av samhället. Detta går att applicera på förekomsten av begreppen ”hora”, ”luder”, ”våp”, ”slampa” etc., vilka här och var används i novellerna både i nedvärderande och icke- nedvärderande syfte av den kvinnliga sexualiteten och har sin uppkomst i vår samhällsstruktur.

I de lesbiska scenerna förekommer i novellerna inga män, vilket innebär att Anderssons och Christenssons kritik mot bilden av den outhärliga mannen inte tar sig ett så konkret uttryck i novellerna. Dock ter sig ur denna, den radikalfeministiska teorin, användandet av

penisattrapper och liknande som ett uttryck för en heterosexuell skildring av lesbiskhet, där den outhärliga mannen, eller substitut för honom finnes. Men med Östergrens resonemang handlar detta snarare om att det betraktas som ”dåligt sex” då kvinnans underliv penetreras av något annat än mannens penis, och utmanar därmed ”den goda sexualiteten”.

Radikalfeminismen menar även att användandet av hårda föremål för att penetrera kvinnans vagina med, som exempelvis gurkor är ett uttryck för mäns makt över kvinnor och ett sätt att skända kvinnokroppen. Således kan med en radikalfeministisk analys uttryck för mäns våld mot kvinnor, återfinnas i *Närstrid: Vanessa*. Då oralsex och analsex förekommer i novellerna, framställs även mun/hals och anal som kroppsdelar som kan användas i sexuella sammanhang, vilket Dworkin kritiserar, och innebär att män får ”fritt tillträde” även till dessa. Oralsex, analsex och penetrering med annat än mannens penis faller utanför ”den goda sexualiteten”. Men även i detta fall behöver den radikalfeministiska teorin kompletteras för att analysera fenomenet. I novellerna förekommer ovan nämnda handlingar, men det är inte en manlig utövare som penetrerar kvinnans vagina, och det är heller inte bara kvinnans hals eller anal som används som sexuella kroppsdelar, utan det är även männens, och därmed blir det tydligt att den radikalfeministiska teorin utgår från en heterosexuell analys. Därmed kan teorin inte heller belysa användandet av strap – on, där kvinnan agerar aktiv och mannen passiv. Men ur en radikalfeministisk analys borde detta, med hänvisning till Lundgrens ovan förda resonemang, te sig som ett ifrågasättande och ett hot mot patriarkatet. Queerteorin kan däremot inte användas för att blottlägga den patriarkala strukturen, då denna inte utgår från en maktanalys mellan könen. Även om det är viktigt att ifrågasätta och blottlägga heteronormativiteten, är dock de ojämlika maktförhållandena mellan män och kvinnor, vilka gynnar män och missgynnar kvinnor ett faktum, och detta måste belysas och beaktas.

I Dworkins och MacKinnons definition av pornografi ingår den kvinnliga underordningen som element. Den kvinnliga underordningen genomsyrar inte novellerna i *Närstrid: Vanessa*, och därmed är dessa att betrakta som antingen icke – pornografiska utifrån deras definition, eller som normbrytande och ett bevis för att det går att göra pornografi utan detta element. Men än dock återfinns det i novellerna uttryck för underordning, men dessa oavsett kön. I och med den radikalfeministiska analysen av novellerna blottläggs dessa uttryck för underordning, men till skillnad från den radikalfeministiska analysen drabbar de inte enbart kvinnorna i novellerna, utan även männen. Dworkin menar att underordningen tar sig uttryck genom objektifiering, underkastelse, våld och hierarkisering. Alla dessa uttryck, menar hon vidare,

återfinns i pornografin, som är en institution av manlig dominans, som sexualiserar våld, underkastelse, objektifiering och hierarkisering. Ur en radikalfeministisk analys återfinns dessa uttryck för underordning i novellerna, och dessa uttryck sexualiserar så även. Novellerna genomsyras dock inte av en manlig dominans. Dessa uttryck som ur en radikalfeministisk analys betecknar underordning, kan ur en queerteoretisk analys ses som sadomasochism, eller som "dålig sexualitet".

Dworkin och MacKinnon menar att pornografins stomme är kvinnlig underordning, och på denna punkt skiljer sig novellerna som analyserats markant åt från den pornografi de kritiserar. Det finns oftast väldigt påtagliga uttryck för njutning och upphetsning hos kvinnorna och männen i novellerna, men Dworkin och MacKinnon ser inte de sexuella skildringarna som sexuella skildringar, utan som våldtäkter. De radikalfeministiska resonemangen som tas i beaktande i denna uppsats anser att kvinnan i pornografin utmålas som om hon vill bli förödmjukad, slagen och våldtagen, och ur en radikalfeministisk analys återfinns dessa uttryck i novellerna, men då är det även män som utmålas på detta sätt.

Andrea Dworkin menar att våldtäkt och övervåld är delar i processen att döda och att detta är den främsta sexuella akten för män i verkligheten och/eller i fantasin. Ur en radikalfeministisk analys går det därmed att belysa scenen innefattande skruvmejseln, där övervåld och övergrepp återfanns, men med en kvinnlig förövare. Därmed blottläggs författarnas ifrågasättande av den traditionella pornografin.

MacKinnon uttrycker att det är övergrepp mot kvinnan som skildras i pornografin, och att hennes tortyr blir hans njutning. Vad som är att betrakta som övergrepp är subjektivt och i analysen gjorde jag en bedömning att sådana återfanns i novellerna. Men återigen, är det inte så att övergreppen som lyfts fram i analysen, endast begås av män mot kvinnor, utan även vice versa. Tydligt blir det även hur författarna delvis förhåller sig och använder sig av den radikalfeministiska teorin, då de drar det till sin spets, och med väldigt konkreta uttryck skildrar tortyr mot en man, där detta leder till hennes njutning.

9. Avslutande diskussion

9.1. Metoddiskussion

Petra Östergren hävdar att det feministiska motståndet mot pornografi och prostitution är enhälligt i Sverige, och visst ligger det en sanning i att så har varit fallet. Jag har tidigare inte behövt ifrågasätta detta feministiska motstånd mot pornografi, vilket även jag innehaft, då denna har varit den dominerande feministiska ståndpunkt som framförts. Jag är antagligen inte bara påverkad av den dominerande feminismen, utan säkert även av synen på ”den goda sexualiteten”, och vilket sex som är betraktat som ”dåligt”. Uppsatsskrivandet har genomsträvs av ett ifrågasättande och reflekterande över mina egna åsikter och förhållningssätt, men än dock är min förförståelse, mina tidigare erfarenheter av pornografi och sexualitet av relevans för tolkningen av materialet. Vad texten betyder för mig som forskare, behöver inte heller stämma överens med vad texten betyder för dess producenter. Men då både radikalfeminism och queerteori använts för att belysa och problematisera det empiriska materialet synliggörs två möjliga tolkningar. Då hela *Närstrid: Vanessa* inte analyserats kan eventuellt relevant material ha valts bort. Jag kan då ha missat sådant som vore väsentligt, och risken för att slutsatserna kan vara tveksamma, ökar. Detta har Esaiasson m fl., påpekat är en risk med den kvalitativa textanalysen som metod.¹⁷⁷ Urvalet av noveller samt mina valda teman påverkar självklart även resultatet, då vissa aspekter och faktorer fokuserats, och andra inte tagits i beaktande. Vad dessa teman anbelangar är, som tidigare nämnts tolkningarna till viss del subjektiva. Detta främst beträffande vad som är uttryck för *makt*, men så även *sexualitet*, *kön* och *struktur*. Därmed uppmanas läsaren att själv ta del av hela novellsamlingen!

9.2. Slutdiskussion

Är de analyserade novellerna i *Närstrid: Vanessa*, *feministisk* pornografi? Det första kriteriet för detta innebar, på den feministiska porrfilmsgalan i Toronto, att de skildrar genuin kvinnlig njutning, och att den kvinnliga njutningen får lika stor del av utrymmet som männens. I novellerna skildras den kvinnliga njutningen, och tydliga uttryck för den exemplifierades i analysen. Utrymmet för den kvinnliga sexualiteten återfinns i högre grad än den manliga, delvis av den anledningen att många skildringar endast består av kvinnor, samt att huvudpersonerna är av detta kön. Vid de heterosexuella skildringarna återges främst den

---

¹⁷⁷ Esaiasson m fl., s. 244.

kvinnliga njutningen, men även den manliga, och på vissa ställen uppfattades det som att den manliga sexualiteten skildrades på bekostnad av den kvinnliga. Kriterium nummer två för *feministisk* pornografi grundades på att kvinnorna har en betydande roll i skapandet av filmerna, antingen som producent, regissör eller filmare. Kriterierna är som sagt framtagna för film, men om de appliceras på skriven form, lever *Närstrid: Vanessa* upp till det, då författarna endast består av kvinnor. Det sista kriteriet handlade om att filmen skulle öka kvinnors utrymme till att uttrycka sin sexualitet, i dess olika former. Den kvinnliga sexualiteten uttrycks på många olika sätt i *Närstrid: Vanessa*, och den kvinnliga sexualitetens handlingsutrymme anser jag utökas i novellerna, där många olika sexuella praktiker och könskonstellationer skildras.

I sin kritik mot ordboksdefinitionen av begreppet feminist, skriver Lena Gemzöe bland annat att definitionen skulle bli mer heltäckande om man lade till punkten *politisk aktivism*, i syfte att förändra samhället i riktning mot jämställdhet mellan män och kvinnor. Med denna utökning av begreppet blir följden att en feminist inte bara innehar åsikterna att kvinnor är underordnade män, att detta förhållande bör ändras, utan även är politiskt aktiv.¹⁷⁸ Den feministiska mångfalden och dess utveckling har speglats i uppsatsen. Från aktioner mot porrklubbar på 1970- talet till debatten kring Petra Östergens bok *Porr, horor och feminister* på 2000- talet. Fenomenet *feministisk* pornografi kan ses som en del i denna utveckling och debatt, och författarna och novellerna är självklart präglade av denna tid och det samhälle den skrivits och publicerats inom. Radikalfeminismen menar att pornografin hämmar jämställdheten på grund av dess förnedrande framställning av kvinnan, och Andrea Dworkin hävdar att ojämställdheten sexualiseras genom pornografin, och därför är pornografin en central praktik i underordningen av kvinnan. Om denna centrala praktik ändras till kvinnors fördel, och inte framställer kvinnan på ett förnedrande sätt, är den då en käpp i hjulet för jämställdhet? Den nya kvinnorörelsen på 70- talet menade att sexuell frigörelse för kvinnor innebar en sexualitet utformad på kvinnors egna villkor. Novellsamlingen kan betraktas som en del i en politisk aktivism i strävan om ett jämställt samhälle. Men på frågan om fenomenet *feministisk* pornografi innebär en tillbakagång eller ett framsteg för den feministiska kampen finns inget enhälligt svar, utan en individuell bedömning krävs.

---

¹⁷⁸ Gemzöe, s. 23.

Om de ovan nämnda kriterierna för *feministisk* pornografi återfinns, blir då pornografin feministisk? Kan pornografi verkligen vara feministisk? Pornografi innebär att skildra det sexuellt explicita, och skapa sexuell upphetsning hos konsumenten. I novellerna i *Närstrid: Vanessa* finns sexuella skildringar, vars syfte är att verka sexuellt upphetsande.

Mainstreampornografi är mestadels kommersiell, heterosexuell hårdporr, riktad till en målgrupp som utgörs av yngre heterosexuella män. *Närstrid: Vanessa* är varken att betrakta som kommersiell, heterosexuell eller riktad till en yngre manlig heterosexuell målgrupp. Då *Närstrid: Vanessa* är en novellsamling finns det inga aktörer som "tar skada" i framställningen av denna pornografi, men om man, som radikalfeministerna, kopplar samman pornografi med verklighet, är då *Närstrid: Vanessa* bra? Om dessa noveller ses som en "idébank" är alternativet bra då? Mainstreampornografi är även, enligt definitionen, hårdporr, och är detta en likhet med novellsamlingen? Hur ska våldets uttryck betraktas? Varför skildras allt detta våld? Varför återfinns dessa uttryck för makt, underordning och överordning? Är makt alltid närvarande i sexuella sammanhang?

Radikalfeminismen utgår från en binär könsuppfattning, en heterosexuell norm och en könsmaktsordning bestående av manlig överordning och kvinnlig underordning. Queerteorin däremot ifrågasätter den binära könsuppfattningen, då den är en av grundpelarna i heteronormativiteten, och enligt denna teori ses även kön som en social konstruktion. Den binära könsuppfattningen återfinns i *Närstrid: Vanessa*, och vid maktuttrycken och våldsskildringarna är könstillhörigheten av yttersta vikt för novellernas budskap och särskiljning från mainstreampornografin.

Uppsatsen avrundas med ett citat av Catharine A. MacKinnon, där kritiken är riktad mot traditionell pornografi:

In pornography the violence *is* the sex. The inequality is the sex. Pornography does not work sexually without hierarchy. If there is no inequality, no violation, no dominance, no force, there is no sexual arousal.¹⁷⁹

Ojämställdheten i form av manlig överordning och kvinnlig underordning präglar inte *Närstrid: Vanessa*. *Feministisk* pornografi ska "... på ett eller annat sätt bidra till en mer jämställd värld", uttryckte sig en av författarna till novellsamlingen.

---

¹⁷⁹ MacKinnon, 2000c, s. 183.

Närstrid: Vanessa är den första antologin i sitt slag, den enda jag funnit i Sverige som uttalat innehåller *feministisk* pornografi. Detta initiativ och dess tanke är bra. Den kvinnliga sexualiteten och det kvinnliga könsorganet har fokuserats i novellsamlingen, men än dock återfinns det heteronormativa förhållningssättet såväl vid hetero- som homosexuella skildringar. Man kan fundera över hur mycket samhällsstrukturerna påverkar vår bild av sexualitet. Därmed uppkommer frågan om det är möjligt att producera *feministisk* pornografi, pornografi som varken är förtryckande eller förnedrande vad gäller kön eller sexuell läggning, pornografi i syfte att bidra till ett mer jämställt samhälle. Efter att ha tagit del av novellerna i *Närstrid: Vanessa* och med dessa i åtanke, är min uppfattning att MacKinnons kritik mot traditionell pornografi även är applicerbar på många noveller i *Närstrid: Vanessa*. Enligt min åsikt bidrar den därmed inte till en strävan om en mer jämställd värld. Men att producera pornografi eller skildra sexuella umgängen som inte innefattar ojämställdhet, våld, dominans och tvång, tror jag dock är möjligt. Tyvärr utnyttjar inte författarna till *Närstrid: Vanessa* denna möjlighet. Våldet och ojämställdheten i de sexuella skildringarna, oavsett kön finns i novellsamlingen. Ojämställdhet kan inte kombineras med en strävan om ett jämställt samhälle.

10. Referenser

- Bergström, Göran, Boréus, Kristina 2005: *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text – och diskursanalys*. Lund. Studentlitteratur.
- Dworkin Andrea 1991a: "Pornografi: Kriget mot kvinnorna" ur ROKS *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*. Stockholm. Williamssons.
- Dworkin Andrea 2000a: "Against the Male Flood: Censorship, Pornography, and Equality", ur *Feminism and Pornography*, Cornell, Drucilla (Red). New York. Oxford University Press.
- Dworkin Andrea 2000b: "Pornography and grief", ur *Feminism and Pornography*, Cornell, Drucilla (Red). New York. Oxford University Press.
- Esaiasson, Peter m fl. 2004: *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm. Nordstedts Juridik AB.
- Gemzöe, Lena 2006: *Feminism*. Stockholm. Bilda förlag.
- Isaksson, Emma 2007: *Kvinnokamp: Synen på underordning och motstånd i den nya kvinnorörelsen*. Stockholm. Atlas.
- Kulick, Don 1996: "Queer Theory - vad är det och vad är det bra för?". Ur *Lambda nordica, tidskrift om homosexualitet*, (Kulik, red), vol. 2, nr 3-4. Stockholm. Skandinavien University press
- Kulick, Don (Red) 2005: *Queersverige*. Stockholm. Bokförlaget Natur och Kultur.
- MacKinnon A. Catharine 1991a: "Pornografi och jämställdhet", ur ROKS *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*. Stockholm. Williamssons.
- MacKinnon A. Catharine 2000a: "Only words", ur *Feminism and Pornography*, Cornell, Drucilla (Red). New York. Oxford University Press.
- MacKinnon A. Catharine 2000b: "The Roar on the Other Side of Silence", ur *Feminism and Pornography*, Cornell, Drucilla (Red). New York. Oxford University Press.
- MacKinnon A. Catharine 2000c: "Not a Moral Issue", ur *Feminism and Pornography*, Cornell, Drucilla (Red). New York. Oxford University Press.
- Mortensen, Anders (Red) 1999: *Res Publica: Pornografi*, nr 43. Eslöv. Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB.
- Määttä, Anki, Rosander Therese, Roselli, Laura 2005: *Närstrid: Vanessa*. Stockholm. Vertigo.
- ROKS 1991: *Pornografi: Verklighet eller fantasi?*. Stockholm. Williamssons.
- Rosenberg, Tiina 2003: *Queerfeministisk agenda*. Stockholm. Atlas.

- Östergren, Petra 2006: *Pornografi, horor och feminister*. Stockholm. Natur och kultur.
- *Bang: Under det chockrosa täcket*, feministisk kulturtidskrift, #3/2006.

Internet:

- <http://www.goodforher.com/awards.html>
- <http://www.postporn.org/>
- <http://www.sexmedvanessa.com/>
- <http://sv.wikipedia.org/wiki/Pornografi>
- ”Nej till porrförbud, ja till rättvisemärkning”, Grön Ungdom, Pressmeddelande, 2006.08.15. <http://www.gronungdom.se/article?m=view&ID=1364>.
- Nationalencyklopedins Internettjänst: www.ne.se
- Abrahamsson, Maria: ”Men låt fler kvinnor komma till tals”, 27/11 2006, Svenska Dagbladets nätupplaga, http://www.svd.se/dynamiskt/ledare/did_14149846.asp, 2006-12-05.
- Demirbag – Sten, Dilsa: ”Hör horan”, 13/11 2006, Expressens nätupplaga: Expressen.se, <http://www.expressen.se/1.462618>, 2006-12-08.
- Ekis Ekman, Kajsa: ”Hycklande om prostitution”, 10/11 2006, Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=587345>, 2006-11-27.
- Gatemark, Magnus: ”’Kravmärkt’ pornografi- snart verklighet”, 31/8 2006, Expressens nätupplaga: Expressen.se, <http://www.expressen.se/1.409612>, 2006-12-06.
- Josefsson, Erika: ”När sexsäljare själva får tala”, 25/11 2006, Östgöta Correspondentens nätupplaga: Corren.se, <http://archive.corren.se/archive/2006/11/25/iymojow3w0nstdl.xml?categoril=1096984>, 2006-11-27.
- Kielos, Katrine: ”Fina flickors förakt”, 3/11 2006, Expressens nätupplaga: Expressen.se, <http://www.expressen.se/1.454850>, 2006-12-08.
- Landell, Liv: ”Liv Landell: Lagen skyddar”, 27/11 2006, Expressens nätupplaga: Expressen.se, <http://www.expressen.se/1.475262>, 2006-12-08.
- Östergren, Petra: ”Kamp mot pornomotstånd”, 15/11 2006, Dagens Nyheters nätupplaga, DN.se, <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=588818>, 2006-11-27.

Övriga referenser:

- Intervju med Anki Määttä och Therese Rosander från ”Front i P3”, våren 2005.
- Berge, Ursula, ”Den lyckliga horan, finns hon?”, Metro, 17/11 2006.